

4770

ప్రబుద్ధాంధ్ర

సంపుటము ౮]

రాజమహేంద్రవరము ౧౦ మార్చి ౧౯౩౮

[౧౨ వ సంచిక

నివేదన

ఈసంచికలో యెనిమిదో సంపుటం పూర్తి అయినది.
 ఏప్రిలులో లొమ్మిదో సంపుటం ప్రారంభం.
 మన ఆంధ్రజాతీయ పరిస్థితులు ఇప్పుడు చాలా
 క్లిష్టంగా వున్నాయి.
 ఎన్నో అనుకూలావకాశాలు జారిపోయిన తరువాత,
 మళ్ళీ హఠాత్తుగా చేజిక్కిన తరుణం యిది.
 ఇప్పుడయినా మనం మేలుకోకపోతే—మేలుకుని
 జాగ్రత్తపడకపోతే మళ్ళీ తేలుకోలేనంత అధమస్థితిలోకి
 వెళ్లిపోతాం.
 ఈ సందర్భంలో ప్రబుద్ధాంధ్ర య్యవలసినపని
 యెంతో వున్నది.
 కొద్ది సంవత్సరంలో, పత్రికలో ఎన్నో మాతాం
 కాలు ప్రారంభించడలుచుకుని వున్నాము.
 దేశీయులెంతబలమైన సాయంచేస్తే ప్రబుద్ధాంధ్ర
 అంత శ్రమపడి జాతిని సేవిస్తుంది.
 మా ఆంధ్రసోదరులు ఈసంగతులు గుర్తించి మాకు
 సాయపడ కోరుతున్నాము.

ప్రెస్ 6
 ప్రెస్ 6
 11-8-38

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
 ప్రెస్ 6
 సమాచార సంఖ్య.....
 తేది.....

శ్రీ సాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

ఆధునికాంధ్రవాజ్ఞయం

శ్రీమదాంధ్రవాజ్ఞయం

తయారైవున్నవి

1. గూడుమూరిన కొత్తగళం 0-2-0
2. కలంపాటు 0-2-6
3. తల్లిప్రాణం 0-2-6

అచ్చులోవున్నవి

1. ఇల్లుపట్టిన పెద్దవాడబడుడు 0-4-0
2. అన్నంత పనీ జరిగింది 0-4-0

కాశ్మీరీగారి గ్రంథాలు మరికొన్ని

- 1 రహబందనం 1-0-0. 2 శృగానవాటిక 0-8-0. 3 వారకాంత 0-4-0. 4 విజయనగరరాజుల కథలు 0-2-0. 5 చిత్రారాజుల కథలు 0-3-0.

ఇతరుల గ్రంథాలు

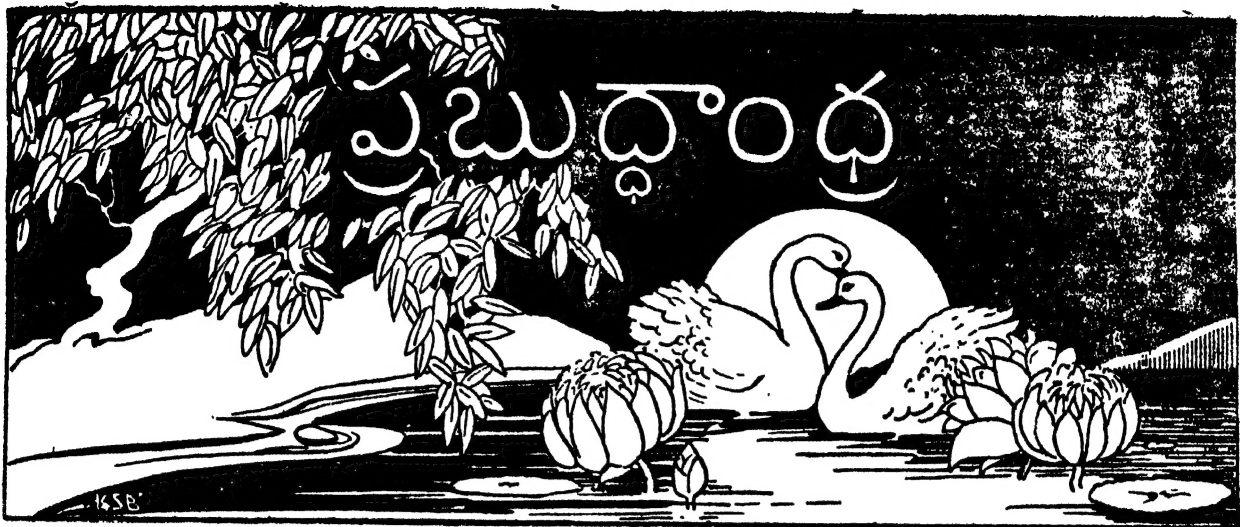
1. మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారివి 1 కాంతం కథలు 1-0-0, 2 నేనూ మాకాంతం 0-4-0, 3 ఉపాధ్యాయుడు 0-8-0, 4 వక్రీరథ 1-0-0.

2. మొక్కపాటి నరసింహాశాస్త్రిగారివి బాబ్బయ పావ్యక్షిం 1 క భాగం 1-0-0. 2 ప్రకటింబములు 0-12-0, 3 ఏలొదరులు 0-8-0.
3. రాజుప్రోలు సుబ్బారావుగారివి, 1 కవికాంజలి 1-0-0, 2 జడకుచ్చులు 1-0-0.
4. కవిశిల్పరపురం రాజాగారి పల్లికేవల చింతలపూడి ఎల్లసార్యుని రాధామాధవము 1-8-0.
5. భిమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారివి, 1 అవును 0-8-0, 2 ఆపన్నడు 0-8-0, 3 ఇప్పుడు 0-8-0, 4 నిజం 0-8-0, 5 కాలక్షేపం 0-8-0.
6. కవికామిలివారివి, 1 కైకాభ 1-0-0, 2 ఉత్కలపతనం 0-12-0, 3 ప్రభవ 0-8-0, 4 పూలమాల 0-4-0.
7. కేకమర్ల కామేశ్వరరావుగారివి, 1 కోపదారి మొగుడు 0-8-0, 2 జానకిశ్రీమ మొదలైన చిన్నకథలు 0-8-0, 3 వాడుకభాష: రచనకి కొన్నినియమాలు 0-8-0.
8. దేవరాజు పెంకిటకృష్ణారావుగారివి, 1 సంజయరాయబారం 1-0-0, 2 శ్రీకృష్ణరాయబారం 1-0-0, 3 కర్ణవర్తి 0-10-0, 4 శ్రీకృష్ణుడు 0-8-0, కాగవాకి 1-0-0.
9. నాళం కృష్ణారావుగారివి, 1 తేనెచినుకులు 0-8-0, 2 పాలతరగలు 0-8-0, 3 గోరుమద్దలు 0-4-0, 4 మిగిలినతరగలు 0-5-0, 5 పెన్నుబుడిగలు 0-6-0, 6 గోగీతము 0-2-0, 7 పైడిలేడి 0-2-0, 8 మద్దు 0-4-0, 9 దీపావళి 0-8-0, 10 విశదంబ 0-8-0.
10. విశ్వనాథ శత్యనారాయణగారివి, 1 వేనరాజు 1-0-0, 2 అనారగ్య 1-0-0, 3 కిన్నెరసానిపాటలు 1-0-0, 4 ఆంధ్రపశు 1-0-0, 5 శృంగారపీఠి 1-0-0.

మరి కొన్ని

వేయిస్తంభాలగుడికాననం 2-0-0, మల్లికార్జునరావు 0-10-0, రత్నాపం 0-8-0, రసాంజలి 0-2-0, వసుంతము 0-4-0, కవిగారిమనుగడ 0-8-0, విజయనగరసామ్రాజ్యమందలి ఆంధ్రవాజ్ఞయ చరిత్ర 1-8-0, మునిమాపు 0-12-0, కకుళమాల 0-12-0, మహామేధావులు 1-0-0, మధ్యాహ్నయవారి చరిత్ర 1-0-0, గీతమాలిక 0-12-0, సోమనాథవిజయం 0-12-0, భాగవతకావ్యరసం 0-8-0. గుండరి 1-0-0, హృదయవిహంగము 0-4-0, నాకాభంగము 0-12-0, ఆంధ్రమహాసామ్రాజ్యము 1-4-0, వసుకుమారంజలి 1-4-0, ఆంధ్రకావ్యలంకారమూలకవృత్తి 1-4-0, ప్రాచీనాంధ్రనాకావీరచారిత్రం 1-0-0, చంద్రగుప్త 1-4-0, పునర్వివాహం 1-0-0, సాహిత్యమీమాంస 1-8-0, వాటకవిమర్శ 2-0-0, గోల్కొండకవుల చరిత్ర 2-0-0, రెడ్డిగలనిర్ణయచర్చిక 1-4-0, సంఘోద్ధరణం 0-8-0, తొలకరి 0-8-0.

కలాభివృద్ధిని పరిపత్తు—రాజమండ్రి

సంపుటము ౮]

రాజమహేంద్రవరము ౧౦ మార్చి ౧౯౩౯

| ౧౨ వ సంచిక

నిజాం రాష్ట్రము—మన ఆంధ్రులున్నా

శ్రీ నాగ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

౨

మొదటి వ్యాసంలో, హైదరాబాదునగరం తాలూకు జనసంఖ్యలో మతాలకు సంబంధించిన వివరాలు మాత్రమే యిచ్చి వున్నాను.

ఇక్కడ భాషలకు సంబంధించిన వివరాలిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు మొత్తం జనసంఖ్య ౪,౬౬,౮౯౪ ఇందులో

౧ ఆంధ్రం మాట్లాడేవాడు ౧,౨౩,౩౫౩

౨ మహారాష్ట్రం ౧౬,౩౪౪

౩ కన్నడం ౩,౫౩౧

౪ ఉర్దూ (హిందువులూ మస్లిములూ కలిసి) ౨,౧౫,౨౧౬

౫ బంజారీ (లంబాడీ) ౩౫౩

౬ ఎరుకల ౨౦౪

౭ గుజరాతీ ౫,౬౨౬

౮ రాజస్థానీ ౮,౪౩౯

౯ అరబి ౧౫,౦౬౩

౧౦ అరబీ ౧,౫౦౫

౧౧ ఇంగ్లీషు ౯,౫౧౩

ఇక్కడ మనం గమనించవలసిన సంగతి యేమిటంటే?

హైదరాబాదులో మన ఆంధ్రులు ౬౦ వేల తక్కువగా సగం వున్నారు. ౨౦ వేల ఎక్కువగా మూడోవం తున్నాను.

పైగా అనగరం తెనుగుదేశఖండంలో నడిబొడ్డున వున్నది.

తక్కిన భాషలవారందరూ వర్తకం కోసమూ, వుద్యోగాల

కోసమూ, రాజాశ్రయం కోసమూ వచ్చినవారే కాని స్థానికులు

కారు; కాని అది తెనుగునగరం అన్నట్టుండదు. అక్కడ, ఆంధ్రు

లు, కలకత్తా బొంబాయివంటి దూరపరభాషామయగ్రాంతాల్లో లాగ చెదిరి చెదిరి బెడుగుతూ బెడుగుతూ వున్నట్టు కనపడతారు.

కాగలం?

మనలో వున్న స్వస్థానవేషభాషాచైతన్యము.

వైవాల్లని మానినీ నేర్చుకోలేని అవివేకము.

మనది చరిత్రపనిధి మైన ప్రత్యేక జాతి అనే జ్ఞానం కుతరామూ లేకపోవడము.

హైదరాబాదు పీఠుల్లో మస్లిము లెందరో కనపడతారు: కాని

చిత్రం యేమి టంటే! వారందరూ మస్లిములు కారు. వారిలో

మూడోవం తయినా బ్రాహ్మణులు—శైవ్యులు—రెడ్లు—ఇలాంటి

శుద్ధాంధ్రులు ఉంటారు. మాటను పట్టికూడా వారాంధ్రులని మనం

గ్రహించలేము. వారు వురుదూలోనే మాట్లాడుతుంటారు. అపు

రుదూ అచ్చంగా మస్లిములు మాట్లాడుతున్నట్టే వుంటుంది.

దీనికి సాయం హైదరాబాదులో వున్న పెద్దపెద్ద హుళుల్లో

వొకటి ఆంధ్రులది కాదు.

ఇంకొక సంగతి కూడా మనం గమనించవలగ్గది వున్నది. అది మన

ఆరవసోదగుల విషయం.

నిజాము రాష్ట్రం అంతటా వున్న ఆరవల మొత్తం సంఖ్య

౨౯,౦౫౦. కాని వారిలో ౧౫,౦౬౩ గురు ఒక్క హైదరాబాదు

లోనే వున్నారు.

ఎంచేతా?

హైదరాబాదు, నిజామురాష్ట్రానికి రాజధాని.

రాష్ట్రం యొక్క పెద్ద దయనా దాని ఆయువుపట్టు రాజధానిలో వుంటుంది. జిల్లాలలో యొక్క పెద్ద పెద్ద ఆఫీసులు యొక్క దీక్షా—యొక్క తెలివితేలి మహామహాసంస్థలు యొక్క వాటి ముఖదాళ్ళన్నీ రాజధానిలో వుంటాయి.

రాజధానిలో వొక్కొక్క మంచి పదవి ఆక్రమించుకొగలిగితే అధిక పదవులు లయనవారిలో వొక్కొక్క దయనా అనుగ్రహం సంపాదించుకొగలిగితే రాష్ట్రం అంతటా కాసులబంగారం కంటే యొక్క వగా చేలామణి కావచ్చు.

అరవల కిది బాగా తెలుసు.

కనకనే వారు, మూడువంతుల్లో రెండువంతులు హైదరాబాదులోనే కదాయింవారు.

తక్కిన ౧౧ వేల అరవల రాష్ట్రం అంతటా వ్యాపించగలిగారంటే—సర్కారు వుద్యోగాలలో స్థిరపడి వున్నారంటే దానికి కారణం హైదరాబాదులో వున్న అరవల ప్రాబల్యమే.

ఈవొక్క సంగతి చూస్తే మన అభ్యాసక పూర్తిగా బోధపడుతుంది.

మన ఆంధ్రదేశంలో మద్రాసు, హైదరాబాదు—రెండు రాజధానులున్నవి.

బ్రిటిష్‌ండియా రాష్ట్రాలలో మద్రాసురాష్ట్రం చాలా పెద్దది. అలాగే స్వదేశసంస్థానరాష్ట్రాలలో నిజామురాష్ట్రమున్న చాలా పెద్దది.

అయితే :

ఈరెండు పెద్దరాష్ట్రాల రాజధానులలోనూ మన ఆంధ్రులు తక్కువగానే కాకుండా అధిమస్థిలో వున్నారు.

ఈరెండు రాష్ట్రాల రాజధానులలోనూ అరవకే ప్రముఖులు లున్న వున్నారు.

ఏం?

ఈదళావిపర్యయానికి మనవారిలో లేకమయినా విచారం కనపడడం !

ఇది యిలా వున్న దనే పరిజ్ఞాన మయినా వున్నట్టు కనపడడం ?

ఈదౌర్భాగ్యదళ మనలోకంటే తక్కువే అయినా రాష్ట్రీయులే అయిన మహారాష్ట్రలలోనూ కన్నదులలోనూ కూడా లేకపోలేదు. ఈకింది అంకెలు చూస్తే యిది చాలా చక్కగా బోధపడుతుంది.

నిజామురాష్ట్రంలో రాజధానిలో (వేలు)

ఆంధ్రులు	౬౯౪౩	౧౪౩
మహారాష్ట్రులు	౩౪౮౭	౧౬
కన్నదులు	౧౬౨౦	౪
అరవలు	౨౯	౧౮

అంటే హైదరాబాదులో వేయింటికి

ఆంధ్రులు	౩౮౦
----------	-----

మహారాష్ట్రులు

౩౫

కన్నదులు

౩

అరవలు

౩౯

అరవల ముఖ్యవృత్తులు (అరవదేశంలో కూడా) రెండు. వాటిలో వొకటి ఉద్యోగం. రెండోది కాఫీవంటలు.

హైదరాబాదులో అరవకాఫీవంటలు ప్రవీణిధిని వున్నాయి. అయినా వుద్యోగాలలోనే వారి సంఖ్య యొక్కవ.

దానికి కారణం బ్రిటిషురాష్ట్రాలలో లాగే నిజాము రాష్ట్రంలో కూడా వుద్యోగముల జీతాలు చాలా యొక్కవ కావడం.

కాస్త మంచి వుద్యోగం సంపాదించుకొగలిగితే, పాదుపైన మనిషి, అక్కడ కూడా వుద్యోగం మానుకునేటప్పటికి లక్షాధికారి కావచ్చు.

అధికారుల జీతాలు

నిజామురాష్ట్రంలో రాజ్యాంగయంత్రం నడిపే అధికారుల జీతాలూ అలవెన్యులూ యిలా వున్నవి.

ఉద్యోగి	తెలకేతం (రూపాయలు)	అలవెన్యు (రూపాయలు)
౧ కేష్యూరు	౬౦౦౦	
౨ ప్రధానమంత్రి	౩౦౦౦	౧౦౦౦
౩ సైన్యకాఖమంత్రి	౩౫౦౦	
౪ సైన్యమంత్రి	౪౨౫౦	౧౦౦ B. G.
౫ రెవెన్యూమంత్రి	౪౦౦౦	౧౦౦ మోటారు
౬ P. W. D. కాఖమంత్రి	౩౫౦౦	
౭ న్యాయకాఖమంత్రి	౩౫౦౦	
౮ పోలిటికల్ డిపార్టుమెంటుమంత్రి	౩౫౦౦	౫౦౦
౯ ప్రభువు సమక్షంలోవుండేమంత్రి	౪౦౦౦	
౧౦ ఎక్జిక్యూటివ్ కాన్సిల్ సెక్రటరీ	౧౨౦౦	౩౦౦
౧౧ పోలిటికల్ డిపార్టుమెంటు సెక్రటరీ	౧౫౦౦	
౧౨ పో. డి. ఆఫీస్‌మెంటు సెక్రటరీ	౧౨౦౦	
౧౩ సైన్య సెక్రటరీ	౧౫౦౦	౫౦౦
౧౪ రెవెన్యూ సెక్రటరీ	౩౨౫౦	౨౫౦ B. G.
౧౫ ఇనాములకాఖాధికారి	౧౨౫౦	
౧౬ రెవెన్యూ సంయుక్త కార్యదర్శి	౧౨౦౦	౩౦౦
౧౭ రెవెన్యూ ఆఫీస్‌మెంటు సెక్రటరీ	౧౦౦౦	౧౦౦
౧౮ సైన్య ఆఫీస్‌మెంటు సెక్రటరీ	౧౨౦౦	౧౦౦
౧౯ న్యాయకాఖ సెక్రటరీ	౨౦౦౦	౩౦౦
౨౦ న్యాయకాఖ ఆఫీస్‌మెంటు సెక్రటరీ	౧౨౦౦	
౨౧ P. W. D. కాఖ సెక్రటరీ	౨౫౦౦	౨౫౦
౨౨ ఆఫీస్‌మెంటు ఫిఫ్ ఇంజనీర్	౧౫౦౦	౩౦౦

౨౩ అసిస్టెంటు సెక్రటరీ	౧౨౦౦
౨౪ డ్రాయింగ్ సెక్రటరీ	౧౨౦౦
౨౫ వ్యాపారకాఖసెక్రటరీ	౧౨౦౦
౨౬ రీగల్ అడ్వైజరు	౨౦౦౦
౨౭ మతకాఖసెక్రటరీ	౧౫౦౦
౨౮ అక్క-వుంటెంటుజనరల్	౧౫౦౦
౨౯ టంకసాలఅధికారి	౨౦౦౦
౩౦ సుబేదారు	౧౫౦౦
౩౧ ఫస్టు గ్రేడు జిల్లా కలెక్టరు	౧౨౦౦
౩౨ సెకండు గ్రేడు జిల్లా కలెక్టరు	౬౦౦
౩౩ తహసీలుదారు	౩౦౦-౩౫౦ వరకు

రాష్ట్రదాయం

౧౩౪౨ ఫనలీలో రాష్ట్రదాయం పట్టులు

౧ భూమిపన్ను	౩,౦౫,౪౩,౦౦౦
౨ అడవులు	౧౩,౬౬,౦౦౦
౩ కష్టమ్ము (కరోడగిరి)	౧,౦౨,౫౪,౦౦౦
౪ ఆర్బార్	౧,౫౨,౪౪,౦౦౦
౫ నల్లమందు - గంజాయి	౧౪,౨౬,౦౦౦
౬ స్టాంపులు	౧౯,౯౧,౦౦౦
౭ రిజిస్ట్రేషను	౨,౯౫,౦౦౦
౮ గనులు	౨,౮౨,౦౦౦
౯ బీరారు ప్రతిఫలం	౨౯,౧౭,౦౦౦
౧౦ వడ్డీ	౭౩,౫౨,౦౦౦
౧౧ టంకసాల	౫౪,౦౦౦
౧౨ నోట్లు (కాకితాలు)	౨౦,౯౬,౦౦౦
౧౩ నాణెముల మారకం	౧౨,౦౦౦
౧౪ పోస్టు	౧౧,౨౭,౦౦౦
౧౫ ఇరిగేషన్	౪౧,౦౦౦
౧౬ రైల్వేలు	౩౨,౧౨,౦౦౦
౧౭ ఎలెక్ట్రిసిటీ	౧,౩౨,౦౦౦
౧౮ ఇతరాలు	౫,౫౧,౦౦౦

మొత్తం ఆదాయం ౨,౦౬,౧౨,౦౦౦

ఖర్చులు

౧౩౪౨ ఫనలీలో రాష్ట్ర ముఖ్యఖర్చులు

౧ రెవెన్యూ	౬౨,౭౦,౦౦౦
౨ ఇరిగేషన్	౭,౦౨,౦౦౦
౩ అడవులు	౯,౪౬,౦౦౦
౪ కష్టమ్ము (కరోడగిరి)	౨౨,౨౨,౦౦౦
౫ ఆర్బార్	౩౨,౧౨,౦౦౦

౬ నల్లమందు - గంజాయి	౧,౧౪,౦౦౦
౭ స్టాంపులు	౧,౧౧,౦౦౦
౮ రిజిస్ట్రేషను	౧,౬౩,౦౦౦
౯ గనులు	౧౨,౦౦౦
౧౦ వడ్డీ	౩౪,౬౨,౦౦౦
౧౧ ఆవులు	౬,౦౦,౦౦౦
౧౨ టంకసాల	౧,౬౩,౦౦౦
౧౩ ప్రభుత్వ గారి కెల్లింపులు	౫౪,౧౩,౦౦౦
౧౪ యువరాజుల ఖర్చులు	౭,౮౪,౦౦౦
౧౫ జనరల్ పరిపాలన	౪౧,౧౪,౦౦౦
౧౬ మన్నులు	౧౫,౪౬,౦౦౦
౧౭ మిలిటరీ	౧౨,౫౨,౦౦౦
౧౮ న్యాయసానాలు	౨౨,౫౭,౦౦౦
౧౯ జైలులు	౪,౯౫,౦౦౦
౨౦ పోలీసు	౬౩,౪౪,౦౦౦
౨౧ విద్య	౯౮,౨౦,౦౦౦
౨౨ కైద్యం	౨౯,౩౬,౦౦౦
౨౩ మతకాఖ	౧౨,౧౯,౦౦౦
౨౪ వ్యవసాయకాఖ	౧,౫౫,౦౦౦
౨౫ పశుకైద్యం	౪,౭౨,౦౦౦
౨౬ సహకారకాఖ	౩,౮౯,౦౦౦
౨౭ మునిసిపాలిటీలు	౫౧,౮౨,౦౦౦
౨౮ రోడ్లు - బంగారాలు	౬౯,౪౨,౦౦౦
౨౯ రైల్వేలు	౧,౫౫,౦౦౦
౩౦ పరిశ్రమలు	౩,౧౧,౦౦౦

పరిపాలన

ఇవాళ, ప్రజలకు, సర్వస్వాతంత్ర్యాల దాఖలుపడా అని తీవ్రత రాంవోళనం జరుగుతున్న యానిజామురాష్ట్రంలో ౨౧ సంవత్సరాల కిందట ప్రభుత్వ పన్నులవసూలు తప్ప మరేమీ లేవు.

రెవెన్యూ కేవలం లేదు. స్టాంపులు లేవు. న్యాయసానాలు లేవు. చివరికి పోలీసులు కూడా లేరు.

గ్రామాలలో పాలిమేరల యేర్పాట్లు లేవు. భూములకు కొలతలూ, పట్టాలూ, పన్నుల నిర్ణయమూ లేవు.

కలెక్టరు లేరు. తహసీలుదారు లేరు.

సర్కారు ఖజానా కూడా లేదు.

ఆప్పుడు మరాలకు మారుగా సర్కారు బండేవి. జిల్లాలకు బదులు మహాలూ, తాలూకాలకు మారుగా పరగణాలూ వుండేవి.

రాజధానిలో ఆప్పుడు “దస్తరే మాలి” అని “దస్తరే దీనాస్” అని రెండు కచేరీలే వుండేవి. “దారుల్ ఇన్నా” అని, మండ్రీ, మునిక కచేరీ వుండేవి.

దేశముఖలూ, దేశపాండ్యలూ, తాలూకార్లనే పేరితో గుత్త బార్తూ పన్నులు వసూలు చేసేవారు.

ఫలానా పర్గడాను మొత్తం యింత పన్నుని గుత్తకు పుచ్చుకుని, వారు ప్రజలను ఓడించి తమ యిష్టం వచ్చినంత పుచ్చుకుని, గుత్తమొత్తం సర్కారుకి చెల్లించి మిగతా యావత్తూ తమ సొంతానికి వాడుకుంటూ వుండేవారు.

ఏపేగు పెట్టి యింత వసూలు చేసినా, ఏయే వ్యక్తులకు పన్ను కట్టినా వారిని అడిగేవాడు లేక పోయేవాడు. పెట్టిచాకిరిలు చేయించు కున్నా వారికి అడ్డు లేకపోయేది.

ఈపన్నుల వసూళ్లసందర్భంలో వొకచారిత్రకాంశంచెలుతాను.

వంశాలు ప్రాంతంలో వొక చిన్న గుత్తేదారుండేవాడు.

దేనికి పన్ను విధించాలో, ఎంత విధించాలో—యీనిర్ణయం గుత్తేదారుడే. ఆపరిగణాకు ఇంత మొత్తం అనే తప్ప నవాబు యీ వివరాలకు వెళ్లేవాడు కాదు.

అంచేత గుత్తేదారు కల్పనాచాతుర్యాన్ని బట్టి, రాక్షసత్వాన్ని పట్టి పన్నులు ఎక్కడికక్కడే ఒక్కొక్క రకంగా వుండేవి.

అగుత్తేదారు స్త్రీలకు కూడా పన్ను వేకాడు.

ఇంతే కాదు. ఆపన్ను ఇంత అని నిర్ణయించడానికి అద్భుతమూ, అమోఘమూ అయిన వొక విధానం కూడా కనిపెట్టాడు.

అదేమిటంటే? అతని పరగణాలో వున్న ప్రతి ఆడదీ, ఏటా, తనస్తనాలలో వొకటి ఎంత వున్నదో అంత రూపాయలపోగు చెల్లించాలి. ఆమెస్తనాలలో పెద్దచిన్న తారతమ్యం వుంటే గుత్తేదారు ఆపెద్దస్తనాన్ని బట్టి పన్ను చెల్లించాలనేవాడు.

ఇంకోటి కూడా కనిపెట్టాడతను.

ఉజ్జాయింపుగా రూపాయలు పోగువేస్తే రూపాయలు ఎక్కువయినా యని ఆస్త్రీ, తక్కువయినా యని అగుత్తేదారు పేచీలు పడకమ్మ. అలా ఘర్షణపెరగడం యెల్లప్పుడూ మంచిది కాదనీ, ఏస్త్రీకయినా దానివల్ల అక్రమం జరగవచ్చు ననీ, అలా జరగడం శ్రేయస్కరం కాదనీ అధర్మాత్ముడు నిశ్చయించుకున్నాడు. అందుకోసం అతను రకరకాల గిన్నెలు చేయించాడు.

ఇది కల్పన కాదు. అక్షరాలా జరిగింది. వంశాలు, ప్రాంతం లో చంద్రగిరిగుట్ట అని వొక కొండ. ఆకొండమీద వొక దుర్గం. అదుర్గాధిపతి చేసింది దిది.

ఇలాగ పన్నుల నిర్ణయమూ, దానివనూళ్లూ అనేకవిధాలుగానూ, చాలా ఘోరంగానూ వుండేవి.

ఇలాంటి స్థితిలో, ౧౮౫౪ సంవత్సరంలో సర్. సాలాజుంగు బహద్దరుగారు నైజాము ప్రధానమంత్రి అయినారు.

దీంతో నైజామురాజ్యంలో ఆరుబోదయం అయి అంధకారం దిగితిరిగిపోయింది.

ఆయన, మొదట, రాష్ట్రం అంతటా సుబాలుగానూ, జిల్లాలుగానూ, తాలూకాలుగానూ విభజించారు. గుత్తేదారులను తీసివేసి

సుబేదారులనూ, కలెక్టరునూ, తహసీలుదార్లనూ జతాలమీద ఏర్పరిచారు. తోడ్కులనూ, మున్సిఫలనూ, జిల్లా జడ్జీలనూ (మీర్ ఆదిల్) ఏర్పాటు చేశారు. జిల్లాపోలీసును ఏర్పాటుచేశారు. ప్రతీతహక్కులుదారుదగ్గిరా రెండేసివందల పోలీసు బలగం చొప్పున వుంచారు.

క్రమంగా, ౧౮౭౦ ఫసలీలో కస్టముశాఖనూ, ౧౮౭౧ లో స్టాంపుకచ్చేరీని, ౧౮౭౨ ఫసలీలో డిక్రీల తామిలకచ్చేరీ, న్యాయవిచారణ మీద తనిఖీ చెయ్యడానికి శక్రటరీ శాఖనూ, ౧౮౭౪ ఫసలీలో రెవెన్యూడిపార్టుమెంటునూ, ౧౮౭౪-౧౮౯౦ ఫసలీల మధ్యకాలంలో జైద్యశాఖ, విద్యాశాఖ, అడవుల శాఖ, టపా శాఖ—ఇంకో మరికొన్ని శాఖలనూ ఏర్పరిచారు.

౧౮౯౩ సంవత్సరంలో ఇప్పటివనాబుగారి తండ్రి మీర్ మహబూబ్‌ఖాన్ బహద్దరుగారు కాసనసభను నిర్మించారు.

కాసనసభ అంటే ౧ ప్రధానన్యాయమూర్తి. ౨ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి, ౩ రెవెన్యూశాఖాధికారి, ౪ విద్యాశాఖాధికారి, ౫ జిల్లా పోలీసుశాఖాధికారి, ౬ ఆర్థికశాఖ శక్రటరీ ఈ ఆరుగురే అందులో సభ్యులు. వీరిమీద ప్రభువు సర్వాధికారి.

వీరికాలంగానే—అనగా ౧౯౦౨ లో నవాబుగారు బేంగురు శాశ్వతంగా బ్రిటిషువారికి కాలు కిచ్చేటట్టూ, అందుకు ప్రతిఫలంగా బ్రిటిషువారు నిజాముగారికి ఏటా ౨౫ లక్షల రూపాయలు ఇచ్చేటట్టూ కాలు అంటే వడంబడిక జరిగింది. ౧౯౧౧ ఆగస్టు ౨౯ తేదీన అనవాబుగారు చనిపోయారు.

తరువాత ఇప్పటి నవాబు సర్. ఉస్మాన్‌లీఖాన్ బహద్దరుగారు అధికారం వహించారు.

ఇవాళ చూస్తే—సభ్యుల గల ప్రభుత్వాల పరిపాలనా విధానాన్ని పట్టిచూస్తే నైజాం ప్రభుత్వము లక్షయుగాల వెనకనేవుంది; కాని యిప్పటివనాబుగారు ఎన్నో మార్పులు చెయ్యగా ఏర్పడిన విధానం యిది.

వీరు చేసినవాటిలో ముఖ్యమైనవి.

౧ హైదరాబాదులో హైకోర్టు, ఉస్మానియాహాస్పిటల్, ఉస్మానియాయునివర్సిటీ మొదలైనవి, రాజవీధులూ ఏర్పరచడం.

౨. అనేకతటాకాలు — ఉస్మాన్‌సాగరం, నిజాంసాగరం, హిమాయత్ సాగరం మొదలైనవి నిర్మించడం.

౩. బాలె హుకూమత్—అంటే ఎక్జిక్యూటివుకానిర్ (కార్య నిర్వాహకసభ) ఏర్పరచడం.

౪. న్యాయశాఖను కార్యనిర్వాహకశాఖను విడిదియ్యడం. (యాక్చుయల్ కాంగ్రెసుకోరికను పడెనిమి దేశ్‌కిందట నిజాముప్రభువు పెరవేర్చారు. కాని కాంగ్రెసుమంత్రులు మాత్రం అపని యిత్తు టిక్ చెయ్యలేదు)

౫. రెయిల్వేలూ, తోడ్కులూ పెంపుచెయ్యడం.

౬. ఉర్దూభాషను ప్రధానం చేసి అది నిమిషాలమీద అభివృద్ధి అయిపోడానికి తగిన తీవ్రమైన కార్యక్రమం ప్రారంభించడం.

గానననభ

నిజంగా ౧౯౩౬ సంవత్సరం ఇండియాకానసమే నిరంకుశంగా వుందని అసంతృప్తి పొందుతున్న మనం నైజాముగారి కాననసభను “కాననసభ” అని అంగీకరించము. అంగీకరించలేము.

దానిలో ప్రజాస్వామికత్వానికి సంబంధించిన ప్రాతిపదికలు కూడా లేవు.

దాంతో పోల్చుతగ్గది గాంధీగారి కాంగ్రెస్సు వొక్కటే.

ఏమంటే? నైజాముగారి సొంత అభిప్రాయాల ననుసరించి యెలాంటి కాననా లైనా యేర్పడడాని కందులో అవకాశాలున్నవి. వారికి అంగీకారం కాని కాననాలను తొలగించడానికి— రద్దు చెయ్యడానికి కూడా వారి కందులో అవకాశాలున్నవి.

కొత్త కాననాలు చెయ్యడానికి, పున్నవాటిలో మార్పులు చెయ్యడానికి, ఫర్మానాలు జారీచెయ్యడానికి, ఇతరవిధాలకూడా తమ యిష్టానుసారం అజ్ఞలు చెయ్యడానికి నైజాముగారు సరస్వతంక్రమం. వారి యీ అధికారాలను తిరస్కరించే పద్ధతిలోనే వారి కాననసభకు సజీవత్వం.

వారి ప్రభుత్వంలో అలాంటిదే కార్యనిర్వాహకసభ (ఎక్జిక్యూటివ్ కౌన్సిల్) కూడా వున్నది.

ఈకాననసభను వెనకటి నవాబు మహబూబ్ ఖాన్ బహద్దరు గారు ౧౯౨౩ లో నిర్మించా రని పైని తెలిపి వున్నాను. అంటే ౧౩0౪ ఫసలీ తాలూకు ౧ వ ఖానూన్ అనుసరించి నిర్మించబడ్డది. దీని నియమాలలో కొన్ని : ౧౩0౯ ఫసలీ తాలూకు ౩ వ ఖానూన్ అనుసరించిన్నీ, కొన్ని ౧౩౧౫ ఫసలీ తాలూకు ౧ వ ఖానూన్ అనుసరించిన్నీ మార్చబడ్డవి.

మార్చబడ్డవి. నిజమే.

కాని ఈ ౪0 సంవత్సరాలలోనూ జరిగిన మార్పులలో గుర్తుంగా కనబడేది వొక్కటి లేదు. ప్రజలకు చెప్పకొ తగ్గ అధికారాలిచ్చేది అసలే లేదు.

ఇక వివరాలిస్తాను.

దీని సభ్యుల సంఖ్య ౨౨.

ఇందులో అధికారి సభ్యులూ, అధ్యక్షోపాధ్యక్షులూ కలిసి ౧౪ గురు. అనధికారిసభ్యులు ౮ గురు.

ఇంకా విస్తరించాలంటే.

అధికారిసభ్యులలో ౧. ప్రధానన్యాయమూర్తి (మిర్ మజిల్) ౨. న్యాయశాఖ కార్యదర్శి (హైద్రాబాద్ అదాలత్) ౩. లిగల్ అడ్వైజరీ (ముషీరఖానా) వుండితీరాలి.

అనధికారిసభ్యులలో జాగీర్దారుల పక్షంగా ఇద్దరూ, చీఫ్

పక్షంగా ఇద్దరూ, పాఠాగార సంస్థానాల పక్షంగా, కంపనీ సభ్యుడొకడూ, మంత్రి నియమించిన సభ్యుడొకడూ, అనధికారి సభ్యులలో తమ మాయాము వూర్తి కాగా నిరమించేటప్పుడు వారిలోనుంచి మంత్రి నియమించే సభ్యు లిద్దరూ వుంటారు.

సంవత్సరానికి ౬ వేలుగాని, అంతకంటే యెక్కువగా కాని ఆదాయం వచ్చే జాగీర్దార్ల తమలో యిద్దర్ని ఎన్నుకొవాలి. వారే జాగీర్దార్లపక్షం సభ్యులు.

చీఫ్ లో హైకోర్టు చీఫ్ నే సమలో యిద్దర్ని ఎన్నుకొవాలి. వారే చీఫ్ల పక్షం సభ్యులు.

అంతకు తక్కువ ఆదాయం గల జాగీర్దార్లూ, హైకోర్టు చీఫ్ల కాని చీఫ్లకూ నియోజకత్వం లేదు.

నిజానికి అనధికారి సభ్యులు ౮ గురే; కాని వారిలో, ఉద్దేశం వుంటే— ధైర్యం వుంటే— సామానం కూడా వుంటే సొంత అభిప్రాయాలు తెల్లడించడానికి వీలున్నవారు వీలు సభ్యు లిద్దరే.

ఎన్నికలు ౪0 డేళ్ల కొకమాటు జరుగుతాయి. లిగల్ అడ్వైజరీ కాననసభ కార్యదర్శి. సభ యొప్పుడు కూడేదీ, ఎన్నడు జరిగేదీ, ఎన్నిమాట్లు జరిగేదీ, అంతా మంత్రి యివ్వం. కోరం ౫. కోరం వుండినా అధ్యక్షుడు సభ నిలిపివెయ్యవచ్చు.

౧౩౪౪ ఫసలీలో వున్న సభ్యులు

౧ అధ్యక్షుడు.	౧	
౨ ఉపాధ్యక్షుడు.	౧	
౩ మిర్ మజిల్	౧	} వీరు హోదాననుపరించి సభ్యులు
౪ హోమశక్రటరీ	౧	
౫ లిగల్ అడ్వైజరు	౧	
౬ ఉమారేమజహరి (మతశాఖాధికారి,	౧	} అధికారిసభ్యులు
౭ అధికశాఖశక్రటరీ	౧	
౮ అతీయాత్ నాజం (ఇనాముల శాఖాధికారి)	౧	
౯ రాజీయశాఖ శక్రటరీ (హైద్రాబాద్ సియాసియాత్)	౧	
౧0 హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు	౨	
౧౧ కోర్టులు	౧	
౧౨ సర్పంచ్స్ పైసల్ ఆఫీసరు	౧	
౧౩ పారిశ్రామిక కార్యదర్శి	౧	
౧౪ మిర్ మజిల్ పాఠాగార	౧	} అనధికారిసభ్యులు
౧౫ హైకోర్టు చీఫ్	౨	
౧౬ జాగీర్దారు	౨	
౧౭ సామాన్య	౧	
౧౮ అసాధారణసభ్యులు	౨	

నిబంధనలు

సభ్యులు ప్రవేశపెట్టిన బిల్లులు కాననుములుగా సెగ్గగలిగితే అవి ప్రభువు అనుమతికోసం పంపబడతవి. తన వోటుతో కూడా అనుమత్యము ప్రాతిపదికగా సమానంగా తేలితే, అధ్యక్షుడు, తన కాప్టింగు వోటుతో దాన్ని సెగ్గించడమో పడగొట్టడమో చెయ్యగలడు. అధ్యక్షుల అనుమతి లేకుండా ౧. సర్కారు ఆదాయము, ఖజానా, బాకీలూ—వీటిని గురించి, ప్రజల మత విశ్వాసాలను గురించి, సైన్యాన్ని గురించి, నిజాముప్రభుత్వానికి బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి గల సంబంధాలను గురించి, కాననుసభ నియమావళిని గురించి, ఎవరూ బిల్లులు ప్రవేశపెట్టగూడదు. నైజాముగారి ఫర్మానాలకు విరుద్ధంగా కూడా ఏమీ ప్రవేశపెట్టగూడదు.

అయినా ఇస్లాముమతకాసనాలూ, హిందూధర్మకాస్త్రాలూ. ఆయాసంఘాల ప్రత్యేకకాసనాలూ, ఆచారములూ—వీటికి సంబంధించిన బిల్లులు ప్రవేశపెట్టవచ్చు.

ప్రతిబిల్లు వారంతోచాలకు ముందు ప్రతీసభ్యుడికీ పంపుతారు. మార్పులూ, కూర్పులూ చెయ్యవలసిన అగత్యం కనపడితే వాటిని సెలెక్టుకమిటీలకు పంపుతారు. తరవాత వాటి గతి మెజారిటీని బట్టి వుంటుంది.

మెజారిటీ!

ఎంత కాస్ట్రియమైన మాట!

అయితే; ప్రజల పక్షంగా చూస్తే మాత్రం యీమెజారిటీ గాలిలోవున్న దీపానికి దేవుడి రక్షణ వంటిదే.

ఇది యింతటితో తీరలేదు.

ఇంతమాత్రపు మెజారిటీ కూడా నిక్కచ్చి అయిన వడపోత వున్నది.

అదేమి టంటే? నైజాముగారు ఆకాసం సవరించవచ్చు. మార్పు వచ్చు. తిరస్కరించవచ్చు. రద్దు చెయ్యవచ్చు. ఏముంజా చెయ్యవచ్చు.

దీని వికాసం యెలా వున్న దంటే?

దీనికి సొంత భవనం వున్నది. ౧౩౨౧ ఫసలీలో భవనప్రవేశమహోత్సవం జరిగింది. అప్పుడు, సభవారు, అధికారిసభ్యులూ, అసభికారి సభ్యులూ సమంగా వుండేటట్టు అనుగ్రహించవలసిందని నవాబు గారికి విన్నవించుకున్నారు. దానికి, నవాబుగారు, “అక్కర్లే దాకా యిదివరకే వున్న అసభికారిసభ్యులు ఆరుగురికి సాయం మరో ముందుగుర్ని కూడా తీసుకుంటూ వుండవచ్చు” నని చూపించడమే; కాని అది యిప్పటికీ అమల్లోకి రాలేదు.

ఇప్పుడు జరుగుతున్నది ౧౩౪౭ వ ఫసలీ.

కార్యనిర్వాహక సభ

ఇంగ్లీషులో యిది ఎక్జిక్యూటివుకాన్సిల్. ఉర్దూలో బాబెహుమామత్.

పూర్వం కాన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్లు అనేది వుండేది. తరవాత కాలి సెట్టుకాన్సిలు అనేది కొంతకాలం వుంది. ౧౮౯౮ లో వుట్టిన “ఖానుస్సముబారక్” అనే కాసనం ప్రకారం యిది నిర్వర్తించబడేది. ఇప్పటి నవాబుగారు పరిపాలన ప్రారంభించాక కూడా ప్రధానమంత్రి దీనిని కొంతకాలం నడిపించారు. నవాబుగారే అయిదేళ్లు మంత్రిగా కూడా పనిచేశారు. దానివల్ల రాజ్యపాలన యెంత భారమో తెలిసింది. అంచేత, వారు, ౧౩౨౯ వ ఫసలీ డైసెంబరు ౧౬ వ రోజున యీ బాబెహుమామత్ ఏర్పరిచారు.

దీనికి అధ్యక్షుడు సదర ఆజం. అంటే ప్రధానమంత్రి. దీనిలో సభ్యులు ఎనమండుగురు. వారిలో ఆరుగురు ఆరు రాజ్యాంగకాఖుల పక్షంగా వుంటారు. సదరుల్ మహం అని వారి హోదా పేరు.

ఇది వారాని కోమాటు కూడుతుంది. ప్రధానమంత్రి లేకపోతే ప్రభువుగా రొకర్ని అధ్యక్షతకు నియోగిస్తారు. అధిక సంఖ్యాకుల నిర్ణయం సెగుతుంది.

అది నవాబుగారి అనుమతికి తెడుతుంది. తరవాత వారి చిత్తం.

సెద్దవుద్యోగముల నియామకాలూ, వారి తప్పిపుల విచారణా, భూమికిస్తుల హెచ్చింపు తగ్గింపులూ, అప్పీళ్లు (మురాఫాలు) వివడమూ, సర్క్యూలర్లు (గస్తీలు) జారీచెయ్యడమూ, అదివరకు చేసిన వాటిని రద్దుచెయ్యడం, విద్యావిషయాలూ, ఆరోగ్యనియమాలూ, అర్థికనిర్ణయాలూ, వ్యాపారపరిశ్రమల ప్రోత్సాహమూ, రోడ్లూ, రెయిల్వే మొదలైన రాక పోకల సంబంధాలూ సరిగా నడిపించడమూ—మొదలైనవి దీని పనులు.

సదరుల్ మహంములు

కార్యనిర్వాహకకాఖులో ఆరుగురు సదరుల్ మహంములు ఆరు రాజ్యాంగకాఖులు నిర్వహిస్తారు. రెని సైని చెప్పి వున్నాను. వారి వివరాలు.

౧. సదరుల్ మహం మూల్

మూల్గూరి అంటే రెజిస్ట్రా కాఖు. సదరుల్ మహంమూల్ అంటే రెజిస్ట్రామెంబరు. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ఇవి. ౧. రెజిస్ట్రా ౨. కస్టమస్ ౩. ఆబ్కారీ ౪. బందోబస్త (సెటిల్ మెంట్) ౫. ఆదవులు (జండ్లార్) ౬. స్టాటిస్టిక్స్ ౭. అరియాత్ (ఇశాములు) ౮. అభివృద్ధికాఖు (డెవలప్మెంట్) ౯. కొర్ర్యూలిబర్డా (సిటిఫికేషన్) ౧౦. కల్లూల పోలీసు ౧౧. వ్యవసాయకాఖు ౧౨. పరిశ్రమలు (ఇండస్ట్రీస్).

౨. నదరుల్ మహం పైనాన్న

అంటే పైనాన్న మెంబరు. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ౧. సదరుమహాసభీ (అక్క-తుంటు) ౨. దీవానీ డప్టర్ ౩. టంకసాల (ఈడిపార్టుమెంటులో వాణిమలూ, మెరుఫూ, నోట్లూ, తూకములూ చేరివున్నవి) ౪. రెయిల్వేలు.

౩. నదరుల్ మహం అదాలత్ వ ఉమూరె ఆమ్నా

అంటే హోం సెక్రటేరియట్. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ౧. పోస్టులు ౨. అదాలతుల్ అలియా (మైకోర్టు) ౩. ముద్రాలయము, స్టేషనరీ ౪. ఆసారకదీమా (పురాతత్వశాఖ) ౫. ఉమూరె మజహబీ (మతశాఖ).

౪. నదరుల్ మహం ఫౌజ్ వ తిబాబత్

అంటే సైన్యశాఖ, ఆరోగ్యశాఖను. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ౧. సైన్యం (బా ఖాయుదా Regular) తేఖాయదా (Irregular) ౨. యువానీక్షైద్యశాఖ ౩. అల్లోపతి క్షైద్యశాఖ.

౫. నదరుల్ మహం తామిరాలత్

అంటే పబ్లిక్ వర్క్సు మెంబరు. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ౧. నీటివసతులు (ఇరిగేషన్) ౨. డ్రైయినేజీ (మురుగు పారుదల) ౩. టెలిఫోను.

౬. నదరుల్ మహం సియాసియాల్

అంటే రాజకీయశాఖ మెంబరు. ఈమెంబరు నిర్వహించే డిపార్టుమెంట్లు ౧. రాజకీయశాఖ (పారిటీకల్ డిపార్టుమెంటు) ౨. సఫాయి (మనిసిపాలిటీలు) ౩. ఆరాయిష్ బల్దా (నీటి ఇంప్రూవు మెంటు బోర్డు) ౪. ప్రకటనలు (ఇన్ఫర్మేషనుబ్యూరో).

క చే రీ లు

నిజాము రాష్ట్రంలో ౧. దీవానీ అసీ, ౨. సర్కెఖాస్ అసీ, ౩. పాయోగాలు అసీ, ౪. జాగీర్లు అసీ నాలుగు విధా లైన రాజ్యాంగం లున్నవి.

దీవానీ అసీ దాన్నే ఖాల్సా అంటారు. ఈ రాజ్యాంగం ప్రభువు పొంతంగా నియమించిన అధికారుల వశంలో వున్నది. ఇక్కడ దీనికి సంబంధించిన కచేరీల వివరాలిస్తాను.

రా జ ధా ని లో

మైదరాబాదు నగరంలో యాకింది కచేరీ లున్నవి.

౧. కోర్ట్ టూల్ బల్దా (నీటిపోలీసు) ౨. జిల్లాపోలీసుకచేరీ ౩. రెజిస్ట్రార్ ఆఫీసు ౪. మైకోర్టు ౫. దీవానీ బల్దా (నీటి సివిల్ కోర్టు) ౬. ఫౌజ్దారీ బల్దా (నీటి క్రిమినల్ కోర్టు) ౭. దామల్ఖా (ఖాజీగారి కోర్టు) ౮. ఉమూరె మజహబీ (మతశాఖ) ౯. వ్యవసాయపుకచేరీ ౧౦. పైనాన్న ఆఫీసు ౧౧. టంకసాల, ఎల్.క్వి నీటి ౧౨. ఇంజనీరింగుకచేరీ ౧౩. ఉస్మానియా యునివర్సిటీ ౧౪. కాసనసభ ౧౫. కార్యనిర్వాహకసభ (బాబెహుమానుత్) ౧౬. వాణిజ్య, పరిశ్రమలశాఖ ౧౭. ఇన్ ఫర్ మేషనుబ్యూరో ౧౮. నీటిఇంప్రూవు మెంటుబోర్డు (ఆరాయిష్ బల్దా) ౧౯. సఫాయి (నీటికోర్ట్ రేషను) ౨౦. ఆబ్కారీ ౨౧. అడవుల కచేరీ ౨౨. కలెక్షనరీ (కస్టము) ౨౩. విద్యాశాఖ ౨౪. జంతువుల చికిత్సశాఖ ౨౫. క్షైద్యారోగ్యాలశాఖ ౨౬. బందోబస్తు (సెటల్ మెంటు) ౨౭. తామిరాలత్ (డి. పి. డబ్ల్యు)

సు బా ల లో

౧. గుజేదారీ ౨. న్యాయశాఖ ౩. విద్యాశాఖ ౪. పోస్టు ౫. ఆబ్కారీ.

జిల్లాపట్నాలలో

౧. మార్ (రెజిస్ట్రార్) ౨. న్యాయశాఖ ౩. విద్య ౪. డి. పి. డబ్ల్యు ౫. పోస్టు ౬. కస్టము (ఇది అన్ని జిల్లా పట్నాలలోనూ వుండదు) ౭. ఆబ్కారీ ౮. క్షైద్యశాఖ.

క్షైద్యాలయం యొక్క క్షైద్య జిల్లాలలో రెండేనీ మూడేనీ దీవిజనులుంటాయి. వీటిలో జిల్లాకలెక్టర్ల మద్యగాలులు (అసిస్టెంటు కలెక్టర్లు) ఉంటారు. వీరు రెజిస్ట్రార్ విషయాలు చూసుకుంటారు.

తాలూకాపట్నాలలో

౧. తాలూకాకచేరీ (తహశీలుదారు చేతికింద పేషెంటు గిర్దావరులూ మొదలయినవారు పనిచేస్తూ వుంటారు) ౨. న్యాయశాఖ అంటే మున్సిఫ్ కోర్టు ౩. పోలీసు ౪. డి. పి. డబ్ల్యు ౫. ఆస్పత్రులు ౬. రిజిస్ట్రేషన్ కచేరీ.

గ్రా మా ల లో

౧. పోలీసుపటేలు ౨. మాలీపటేలు ౩. పట్వారీ ౪. వేత్ సుందీ లేక తలారి.

ఈ గ్రామాధికారులు వంశపారంపర్యంగానూ, క్షేపాధిష్టతంగానూ వస్తాల్సింది.

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

ఒకరిపట్లకు “ప్రజామిత్ర” లో సమాధానంరాస్తూ, తెలుగు టాకీబాధ్యత యావత్తూ డైరెక్టరు దేవని క్రిగూడవల్లి రామబ్రహ్మం గారన్నారు.

ఇది తప్పనిసరికొనవచ్చును; అయినా అన్నివిధాలా శోచనీయమైన విషయమే. ఎందుకంటే టాకీ చాలా అంగబలం కావాలి. డైరెక్టరు తనే ప్రాధ్యునియగునా, ప్రొడక్షన్ మేనేజరుగానూ, కథకుడుగానూ, సినారియోరైటరుగానూ, కాస్టింగుడైరెక్టరుగానూ వ్యవహరించాలంటే చిక్కులపాలవుతాడు, ఎంతమొనగాడయినా సరే.

పైగా మన డైరెక్టర్లలో అంతటిమొనగాళ్ళుకూడా ఎవరూ లేరు. టాకీకి పూర్తిసంబంధంగల కథలూ సంగీతమూ మొదలైన వాటిలో మన డైరెక్టర్ల అభిరుచి మన ప్రేక్షకుల అభిరుచికి అట్టే భిన్నంగాఉన్నదనుకోవటానికి అవకాశం కనిపించదు.

పైపెట్టునఉండి ఇతరులుచేసిన పనికి సమృద్ధిఇవ్వటానికే డైరెక్టరుకు మంచిశాస్త్రీయమైన అభిరుచులుండాలి. టాకీ నిర్మాణ యొక్క వివిధశాఖలలో చెయ్యిపెట్టి పనిచెయ్యటానికి ఎంత ప్రతిభకావలసిందీ ఎటువంటి కల్పనైపుణ్యం కావలసిందీ మనం గులభంగా ఊహించుకోవచ్చును.

అందుచేత టాకీనిర్మాణపు ప్రతిశాఖలోనూ ఒకసమర్థుడూ బాధ్యుడూ అయినవాడుండాలి. వీరంతా చేసే ప్రయత్నాన్ని కేంద్రీకరింపచేసి డైరెక్టరు తనపని నెరవేర్చుకుంటాడు.

అటువంటి అంగబలంలేకుండానే చిత్రంతయ్యటానికి డైరెక్టరును నియోగిస్తే—నియోగించవలసినవస్తే—చిత్రం ఏదోవిధంగా బయటికి రాకపోదు. కాని అందులో ఉన్నలోపాలకు డైరెక్టరును తప్పు పట్టి లాభంలేదు. రాజ్యాంగకాళామంత్రిలు లేకుండా పరిపాలనా బాధ్యత యావత్తూ ప్రధానిమీదవేస్తే అదర్హపరిపాలన అసంభవం.

కాని డైరెక్టరుకు తనసహాయులు చేసే పనినిగురించి ఏమీ తెలియకపోయినప్పుడుమాత్రం డైరెక్టరును సమర్థించలేం. సినారియోరైటరు, కామెరామాన్, ఎడిటర్ మొదలైనవాళ్ళుచేసే పొరపాట్లను కనిపెట్టలేని డైరెక్టరు అసమర్థుడు. కాని అక్కడకూడా అతన్ని మనం తుమించవచ్చును.

కథను చిత్రంగా మార్చేపని సాంతంగా డైరెక్టరుది. ఏసంఘటనకు psychological value ఎంతో, ఏపాత్రయొక్క వ్యక్తిత్వం

ఎటువంటిదో, ఏఘట్టం ప్రేక్షకులకు ఎట్లాప్రదర్శించాలో, ఏపాత్ర ఎప్పుడు ఎంతభావోద్రేకాన్ని ప్రదర్శించాలో సున్నితమైన తానుతో తూచేబాధ్యత డైరెక్టరుది. ఈపనిలో డైరెక్టరుకు ఎవరూ సహాయంరారు సరేకదా, ఈ లోపాలను తరవాత సవరణ చేసేవాళ్ళుకూడా ఉండరు—నూత్నంగా ఎడిటరుతప్ప.

దురదృష్టవశాత్తూ డైరెక్టరు ఇతరులమాదిరిగా అనుభవంతో అభివృద్ధిపొందలేడు. అతని అనుభవం ఎక్కువభాగం స్టూడియోకు బయటేఉంటుందిగాని లోపలఉండదు. ఎన్నివందల చిత్రాలు డైరెక్టుచేసినవాడుకూడా తనకు అనుభవంలోలేని సంఘటననూ పాత్రలనూ డైరెక్టుచేయలేడు. అందుచేత నాలుగు చిత్రాలను తగలవేస్తే డైరెక్టరునుకోవటానికి అవకాశంలేదు.

పైనచెప్పినవాటికి దృష్టాంతాలు మన టాకీలలోనుంచి ఎత్తి చూపవచ్చును. అట్లాచెయ్యటంవల్ల వ్యక్తులకు బాధకలిగించటమే తప్ప మరేమీఉండదు కనక వాటిని పరితలకే వదిలిపెడుతున్నాను.

డైరెక్టరు తమ బాధ్యతను నిర్వర్తించనప్పుడల్లా అది వారి అసమర్థత ననుకోవలసిన అవసరంలేదు. డైరెక్టరు బుద్ధిపూర్వకంగా చేసే తప్పులు చాలాఉంటే. అందులో ఎక్కువభాగం పెట్టుబడి దార్లను తృప్తిపరచటానికి బాగుచెయ్యటానికి చేసేవి.

పెట్టుబడిదార్లు కళకోసం నశించిపోవాలని నామకంకాదు. కాని టాకీప్రయోజనాలకూ టాకీపరిశ్రమప్రయోజనాలకూ కిందిత్తు లేదాఉండటంవల్ల పెట్టుబడిదార్లకోసం చెయ్యవలసినవచ్చే త్యాగం ప్రేక్షకులకు రుచించదేమోనని నాభయం.

ఇదంతాకూడా కాక టాకీపరిశ్రమ, ముఖ్యంగా మనరాష్ట్రంలో నాథుడులేని పరిశ్రమ. దానికి నిదర్శనమేమిటంటే ఈపరిశ్రమలో కొన్నికొన్ని పొరపాట్లు వాటంతటఅనే జరిగిపోతే, వాటికి ప్రత్యేకించి కారకులుగాని నివారకులుగాని ఎవరూఉండరు. ఇటువంటి పొరపాట్లు హెచ్చుభాగం ఘాటించుకు సంబంధించినవి అయిఉండటంవల్ల వాటికి డైరెక్టరునే బాధ్యుణ్ణి చెయ్యవలసి వస్తుంది.

“తీరాచెయ్యవలసి వచ్చేటప్పటికి ఎంతశ్రమఉండో చెప్పేవాళ్ళ కోరికెలుస్తుంది!” అనే డైరెక్టర్లంతా వాటికవిగా జరిగే పొరపాట్లు చాటున, తమ అంతరాత్మలను భద్రపరుస్తూ ఉంటారు.

రెవ్యూ కోసం పుస్తకాలు

ప్రబుద్ధాంధ్రకు, రెవ్యూనిమిత్తం పుస్తకాలు వంపేవారు రెండేసి ప్రతులు-ఒకటి రెవ్యూ చేసేవారి నిమిత్తమూ మరొకటి పత్రికాభాండాగారం నిమిత్తమూ వంచాలి. ఒక్కప్రతే వచ్చే పుస్తకాలు రెవ్యూ చెయ్యబడవు. రెవ్యూలు సమర్థులచేతనే రాయిస్తాము; కాని యెలాంటి పరిస్థితులలోనూ వాటిమీద జవాబులూ పునర్విమర్శలూ పంపాదకుడు

భీమన, బి. ఏ

సలం—పొలంలో

నేర—ఊరనుసరిత నేర.

పాత్రలు—గడ్డపార, పాగ, కొడవలి, కత్తి, తట్ట, బండి, ఒక యెద్దు, ఒక కూరీమనిషి.

కూరీ—దిక్కుమాలిన జన్మం, దరిద్రజన్మం, కుష్టుజన్మం, ఛండాలజన్మం, ఛీ, ఎందుకు బ్రతికి? ఎందుకు? ఎందుకు? ఎందుకు? పొడుచుకు చస్తే—ఏదీ గడ్డపార—(చెయ్యి చాస్తాడు)

గడ్డపార—మనిషి! మనిషి! అయ్యో—పిచ్చిమనిషి!! ఏం చేస్తున్నావు? మతిలేదా నీకు?

కూరీ—అఁ! మనిషిని! నేనా? నేనామనిషిని! నేను మనిషిని కాను, కాను. ముమ్మాటికీ నేను మనిషిని కాను.

గడ్డపార—నీవు—మనిషివి.

కూరీ—అయ్యో! ఇక నేను ఎలా చావను? ఓక కొనేసుకుంటా. ఏదీ కొడవలి? (చెయ్యి చాస్తాడు)

కొడవలి—హఁ! కూరీ! వద్దు. నీవు చచ్చిపోవద్దు. నీ పెళ్లాం బొట్టులేని, పసుపులేని, దీనవదనం నేను చూడలేను. చూడలేను—కూరీ—నేను చూడలేను. నీవు చచ్చిపోవద్దు, నీవు మనిషివే.

కూరీ—నీవు పారపడుతున్నావు—కొడవలి! పారపడుతున్నావు. పెళ్లాం! ఎంత అందగత్తే! అందమే నాకు శత్రువైంది. ఎట్టి పవిత్రతీల! అతీలమే అమెకు ప్రాణాంతక మవుతున్నది. అమెకు ముందు నేనే చచ్చిపోతా, చచ్చిపోతాను. బ్రతక లేను. ఈ అవమానాలు—ఈ దాహాలు—భరిస్తూ—బ్రతక లేను.

కొడవలి—వద్దు. వద్దు. కూరీ! నీవు మనిషివి. మగవాడివి. నీకు అవమానమా? చావా? సిగ్గు. సిగ్గు.

కూరీ—నేను మనిషివా? మగవాడివా? కాదు కాదు. మీలో పాలు నే నొక పనిముట్టుని, మనిషిని కాను. కామందుకి బానిసను, పొట్టకూటికి పొరుగుం చంపుకొన్న పశువును, నేను బ్రతక లేను. ఈ కొలిమిగోతిలో కూరుకుపోతాను. ఓ ఉప్పరితట్టా! నన్ను పూడ్చి పెట్టు. ఓ పారా! ఈ గోతిని తవ్వు.

పార—మనిషి ఇంతనీచుడా? మగవాడు ఇంత పిరికిపోతా?

తట్ట—ఝడిసిపోకు—నరుడా! ఝడిసిపోకు. నీ భార్యని అ కామందు విసపుకోరల్లాకే తోకేసి నువ్వు చచ్చిపోతావా?

కొడవలి—నీ భార్యని రక్షించుకో.

పార—నీ అకటి మంటలు చల్లార్చుకో.

కూరీ—నా నిజసంగతి మీకు తెలీదు. నేను శవాన్ని. ఏమీ చెయ్యలేను. బండి! నా పీకమీదనుంచి నీ చక్రాన్ని దొర్లించు. ఎద్దా! నా దుడుకు గుండెను గలకదొక్క—నీ కొమ్మలతో నా అకటి చేగుర్చి చెండాడు.

బండి—నేను కదలను.

ఎద్దు—నేను వివను.

కూరీ—నేను కదిలిస్తాను. నేను వినిపిస్తాను.

కత్తి—నరుకుతాను. మొనగాడివి! బాగత్త!

కూరీ—ఎవరు నువ్వు?

కత్తి—నీ యజమానిని. కత్తిని, ఈ బండి, ఈ ఎద్దా, నాని. నా కామందువి. ఈ రెంటినీ ఏమన్నా అన్నావా—నరుకుతాను. నీ గడ్డపారనీ—నీ పారిని—నీ కొడవలిని—నీ తట్టని—ఏమన్నా అను కో. అడన్నీ నీవి.

కూరీ—నరుకుతావా? కత్తి! నా పాలిట దేవుడివై నచ్చావు. నాకు కావలసిన వంగి మరగం. నరుకు, ఇదిగో నాతల. ఎంతో మంది నిరంకుశ ప్రభువుల ఎముక వంగి వంగి సలాములు పెట్టిన నా తల! ఇదిగో. సరికెయ్యి. నా దాహ్య జీవనంతో పంకిలమై పోయిన ఈ భూమిని నాకంటే రక్తంతో కడిగివెయ్యి. అలస్యం సహించ లేను రా. రా. ఇదిగో—బానిసతల.

కత్తి—ఊరికే నిన్ను, నరకను అఁడిసి—అ ఎద్దునీ సమీపించుకు.

కూరీ—ఇదిగో సమీపిస్తున్నాను. బండిని కదిలిస్తాను—ఎద్దును వినిపిస్తాను (లేస్తాడు)

కత్తి—నరుకుతాను (లేస్తుంది)

గడ్డపార—ఊ! కత్తి! నరుకుతావా? నరుకు (కత్తిమీద పడు తుంది. కత్తి రెండుమక్కలవుతుంది)

పార—(పకపకా నవ్వుతూ) గొయ్యిరిస్తున్నాను.

గడ్డపార—పడతోస్తున్నాను.

తట్ట—మట్టి కప్పుతున్నాను.

కొడవలి—కత్తి! పొగరుపోతు! నశించింది. దీని సమాధిమీద చిన్నంగా నిలుస్తున్నాను నేను.

కూరీ—అయ్యో! పాపం—కత్తి! పోనీండి. పొగరుపోతు నిరంకుశత్వానికి కడకు ఏగతో అగలే పట్టింది. పోనీండి కాని, మీరేం--నన్ను చావనియ్యరు?

ఎద్దు—కత్తి—చచ్చిందా? బ్రతికాం.

బండి—అమృత్యా!

కూరీ—కత్తి చచ్చింది. అలానే మీరు నన్ను చంపండి. లేక పోలే మిమ్మల్ని అందర్నీ నేను చంపుతాను.

బండి—మేము నీ స్నేహితులం.

గడ్డపార—ఔను. స్నేహితులం. కాబట్టే నీవు మమ్మల్ని చంపుతావు. స్నేహితుల్నే చంపాలి, చంపు. ముందు మమ్మల్ని చంపి నీవుచావు.

కొడవలి—ముందు నీ భార్యని చంపి నీవుచావు. ముందు మేము—తర్వాత నీ భార్య—తర్వాత నీవు.

తట్ట—మేం వుండబట్టే నీకీ కూరీగది—ఈ దునిగి—ఈ శ్రమ—ఈ కడుపునుంట.

పార—ఔను. మేమే లేకపోలే, నీవు ఏ జవించారవో అయ్యి వుండేవాడివి. మమ్మల్ని పాతిపెట్టెయ్యి, త్వరగా—త్వరగా.

ఎద్దు—నాకు బుడ్డకొట్టి—నా పొరుగువాణ్ణి, వీర్యాణ్ణి చంపి—
నా చేత బట్టలొగించి— ఆరకలు దున్నించి— మోటలు
ఈడ్చించి—చంపుతున్నాడు కామండు. నీకు బుడ్డకొట్టలేదే? నీవు
నాకు లాగ ఎందుకు లొంగి వుండవలసి వచ్చిందా అని ఆలోచిస్తు
న్నాను.

కూరీ—ఎద్దు మాట్లాడడంలేదు.

బండి—ఎద్దుకు నా సానుభూతి.

గడ్డపార—బండితో నే నేకీభవిస్తాను.

పార—గడ్డపారతో నేను చెయ్యి కలుపుతాను.

పార—కొడవలని నేను బలపరుస్తాను.

తట్ట—పారను నేను వెన్నాడతాను.

కూరీ—అయితే నాగశి?

ఎద్దు—మేముంటా నీ నేకులము కామా?

కూరీ—కాదు. కాదు. నేనే మీ అందరి నేకుళ్ళి, మీ వెంట
నుండి—మీ నేకుళ్ళను—కామండుని తృప్తిపరచాలి గద! మీతో
పాటు నే నొక పనిముట్టును గద!

బండి—ఇంచాక నేను ముట్టు అందరినీ కలిపి చంపుతా నన్నావు
కద!

కూరీ—నన్ను మీరు చంపకపోతే—నాకష్టాలు మీరు గట్టె
క్కించకపోతే. రండి మీరంతా కలిసి నన్ను చంపెయ్యండి.

తట్ట—చంపము.

కూరీ—కామకొండి. మిమ్ముల్ని చంపుతాను.

ఎద్దు—నా సందేహం తీరింది.

కూరీ—ఏం?

ఎద్దు—నీవు పుత్తి చవటవు. నిన్ను కప్పపెట్టేవాళ్ళని ఎదిరించలేక,
మనిషి ననేమాట మరిచిపోయి, మగవాడి నన్ను తలంపే నీడి, గద్దిం
చి నీవాక్కులు పొందలేక—నీకు లోకులైన మమ్ముల్నా చంపుతావు?

బండి—ఒకేసారి ఒకచోట బానిసవు, ఒకచోట యజమానిని,
కొగలవా? ఒకచోట పిరికిపందవు, ఒకచోట వీరుడినీ కొగలవా?

గడ్డపార—మావంటి జీవంలేనివాటికే సాహసమూ, పౌరుషమూ
వుంటే, కూరీ! మనుష్యుడిని నీవంతచప్పుబడిపోయావేం?

బండి—దాస్యం నేర్చుకున్నాడు. తగులబడిపోయింది ఇతడి
మానవత్వం.

కూరీ—అవును. మానవత్వం చచ్చినవాడు బ్రతకడమెందుకని
చచ్చిపోతున్నాను. నామూలాన మానవసంగుం కళంకం కామాడదు
ఓమితములారా! నెలవు. మీరు నన్ను చంపరు. నేనే ఊపిరి
లిగిబట్టి నవద్యారాలూ బంధించి చచ్చిపోతున్నాను. మీకు
కావలిన నాభార్యను పతకకాకుండా కాపాడండి. నేను చూడ
లేను. ఏమీచెయ్యలేను. పొగడ్టలు అలవాటుపడిన నానోటికి
పురుషవాక్కులురావు. చాకిరీ అలవాటుపడిన నాచేతికి చావ
మోదడంరాదు. కన్నీరు అలవాటుపడిన నాకంటికి తీవ్రదృష్టిచేత
కాదు. చెప్పిన పనిమాత్రమే చెయ్యడానికి అలవాటుపడ్డ నాశరీరం

స్వతంత్రించి పనిచెయ్యలేదు. ఇక నేనెందుకు బ్రతికి ఇదిగో
చచ్చిపోతున్నాను. (ఊపిరి లిగబట్టుకొని కూర్చుంటాడు.) బండి,
ఎద్దు, పార, మోదలైనవన్నీ అతడిమట్టూ మూగి విచారస్తూ
వుంటాయి. కూరీభార్య లిఖా వస్తుంది.)

లిఖా—అయ్యో! నాభర్త ఇలాకూర్చున్నాడేం? ఇంతప్రాద్దు
పోయినా ఇంటికి రాకుండా—నాఅందం, నాశీలం, నాదేవుడికి
ఎంత కష్టం తెచ్చిపెట్టాయి!

తట్ట—నిన్ను గురించే ఇతడు చచ్చిపోతానంటున్నాడు. చచ్చి
పోవడానికేనట అలాకూర్చున్నాడు.

లిఖా—నన్ను గురించా? నేనే ముందు చచ్చిపోతాను. ఎందుకు
బ్రతకడం? ఎవర్ని వుద్ధరించడానికి? తృప్తా? కుఖమా? ప్రేమా?
ఆనందమా? అన్నింటికీ ఈకామండులు అడ్డే. ఇదిగో చచ్చి
పోతున్నాను.

(కామండు వస్తాడు.)

కామండు—ఎవరక్కడ? లిఖా! నీవా?

(పార, బండి, వగైరాలు గడగడ వణుకుతాయి.)

లిఖా—ఓను.

కామండు—మంచినమయానికే వచ్చావే! నిన్ను తిరస్కరించి
పోయిన నీకు ఈరాత్రికి దయగలిగిందా?

లిఖా—నేను నాభర్తకోసం వచ్చాను.

కామండు—హా హా హా కాని నన్ను భర్తఅవకు. నాకు
తెల్లం ఒక రత్నమిదిలే. ప్రియుడుఅను.

లిఖా—ఛీ. నీమదా! నీకోసంకాదు. నాభర్త ఇక్కడే
వున్నాడు. ఇతడికోసం.

కామండు—ఇక్కడా? నాకు అడ్డమా? ఏడి వాణ్ణి నరుకు
తాను. కత్తి! కత్తి! (పిలుస్తాడు.)

కత్తి—ఇక్కడ, ఇక్కడ, నీకొళ్ళక్రింద. (సమాధిలోనుంచి
పలుకుతుంది.)

కామండు—కొళ్ళక్రింద? నీకీగత కల్పించిన దుర్మార్గులెవరు—
చంపుతాను. (సమాధిలోనుంచోతాడు. కొడవలి అతడి రెండు
చేతులూకొస్తుంది.)

కామండు—మోసం. మోసం. నాపనిముట్ల నాకు ఎదురు
తిరగడం! (లిఖాతో) ఇదంతా నీగురించే. ముందు నిన్ను చెరిచి,
వాణ్ణి నరికి, వీటన్నిటిని విరిచిపారేస్తా. (లిఖామీద పడతాడు.)

గడ్డపార—(మెల్లిగా కూర్చో) శిశువు. శిశువు. నన్ను తీసుకుని
అతడిని పాడు. నీభార్యకీలం రక్షించుకో.

కూరీ—నేను శిశులేను. అతడు నాకామండు.

గడ్డపార—(లిఖాదగ్గరకు ఊరికి) ఇదిగో నేను. నన్ను తీసుకో.
(కామండుకు అడ్డుగా, మూటిగా నిలుస్తుంది.)

లిఖా—ఓను. నాశీలం రక్షించుకోదానికి నేను నిన్ను
ఉపయోగిస్తాను. (గడ్డపారను చేతపట్టుకుంది. కళ్ళవెంట నిప్పులు
కురుస్తాయి. తట్ట, పార, ఎద్దు, బండి కామండుమీదికి
లంఘిస్తాయి.)

ఉద్యోగాల విషయమై ఆంధ్రులకు జరుగుతున్న అన్యాయం

౨౧౧

బెజవాడ ఆంధ్రపార్లమెంటువా రీకింది అంకెలు ప్రకటిస్తున్నారు.
మెదాన్ గజెట్ ఆఫీసర్ల లీస్టు.
కొన్ని డిపార్టుమెంటులలో తెలుగువారు అసలే లేరు. ఉన్న వాటిలో తక్కినవి.

మెదాన్ హాడ్ క్వార్టర్స్ లో:—

డిపార్టుమెంటు	అరకలు మళ్లయాల్సి కలిసి	ఆంధ్రులు
౧. చెన్న ఫురికేక్ టేరియల్	౨౪	౦
౨. జాడిపల్ డిపార్టుమెంటు	౫	౧
౩. లాఆఫీసర్లు	౬	౧
౪. పోలీసు డిపార్టుమెంటు	౭	౧
౫. చెన్న ఫురిమెడికల్ కాలేజీ	౪౦	౪
౬. చెన్న ఫురిజనరల్ హాస్పిటల్	౨౧	౨
౭. కెటరీనరీ డిపార్టుమెంటు	౭	౦
౮. పి. డబ్ల్యు. డి.	౨౪	౧
౯. ఇండియన్ ఆడిట్ డిపార్టుమెంటు	౧౮	౦
౧౦. చాచాఅ పాయంటు డిపార్టుమెంటు	౧౬	౨
౧౧. ఫారిన్ సర్వీసెస్, నైజాం ఎస్టేటు మేనేజర్స్ వగైరా	౯	౦

పూర్తిగా గవర్నమెంటువి కాని ఇంజీనియర్ బ్యాంకు, ఎం. ఎస్. ఎం రెయిల్వే, ఎస్. వి. రెయిల్వే వగైరా వాటిని గురించి వ్రాయలేదు. అదిగాక చిన్న ఫుడ్ షాపులని వ్రాయలేదు.

వివిధ జిల్లాలలోని ఉద్యోగస్థులు ఆఫీసర్లు

అరకమళ్లయాల్సి జిల్లాలు	మహమ్మదీయుల పి	యూరపి	అరకలు మళ్లయాల్సి	ఆంధ్రులు
౧. నార్కట్ పల్లి-టు	౫	౧౦	౩౦	౪
౨. పోతూర్-టు	౨	౫	౪౨	౦

౩. చెంగల్పట్టు	౬	౧౩	౪౭	౨
౪. కోయంబుత్తూరు	౫	౨౧	౮౨	౬
౫. పోత్ కనరా	౫	౧౫	౩౦	౩
౬. మధుర	౩	౧౩	౩౯	౩
౭. మలబారు	౩	౩౬	౬౮	౨
౮. నీలగిరిస్	౨	౨౬	౧౯	౨
౯. రామనాడ్	౨	౬	౩౫	౪
౧౦. నేలం	౨	౧౬	౩౫	౪
౧౧. తంజావూరు	౬	౧౨	౭౦	౪
౧౨. సన్నే కల్లి	౫	౧౪	౩౪	౨
౧౩. బ్రిచినాపల్లి	౩	౧౪	౩౫	౧
మొత్తం	౪౯	౨౦౧	౫౬౬	౩౭

తెలుగు జిల్లాలు				
౧. అనంతపూరు	౩	౩	౨౦	౪
౨. బళ్లారి	౬	౧౫	౧౬	౬
౩. చిత్తూరు	౦	౯	౧౮	౩
౪. కడప	౬	౨	౨౦	౬
౫. తూర్పుగోదావరి	౮	౧౫	౪౯	౧౬
౬. పశ్చిమగోదావరి	౩	౪	౨౧	౮
౭. గుంటూరు	౨	౩	౩౧	౯
౮. కృష్ణా	౪	౬	౩౦	౧౦
౯. కర్నూలు	౨	౪	౨౪	౭
౧౦. విశాఖపట్నం	౭	౧౮	౩౫	౨౨
౧౧. చెన్న ఫురిజిల్లా	౫	౨౩	౩౮	౬
మొత్తం	౪౬	౧౦౨	౩౦౨	౯౭
రాజధాని మొత్తం	౧౦౦	౩౧౬	౮౮౮	౧౪౨

మాతృభాషాభిమానము

జటానల్ల భుల సూరిపోత్తము ఎం. ఏ

స్వభాషాభిమాన మొక సుగుణ మను భావము చిరకాలము నుండియు మన దేశములో కలదు. సుమారు వేయి సంవత్సరముల క్రిందటనే నన్నయభట్టు “స్వస్థానభేషభాషాభిమతా స్మరతః” అని చెప్పియున్నాడు. ప్రజలలో నీగుణ ముండుట జాత్యభ్యుదయ హేతు వని యందఱు నంగీకరించుచున్నారు. స్వభాషానిరసము, పరభాషావ్యామోహము జాతీయతన హేతువులు. మనదేశములో వివిధ ప్రాంతీయభాషలకు బదులుగ నాంగ్లభాషను ప్రజ లభిమానించు వట్లు చేయుచో నిచట నాంగ్లపరిపాలనకు మంచి యాధార

మేర్పడు నని యాంగ్లేయు లాదిలోనే గ్రహించిరి. సుమారు ౧౩౦ సంవత్సరముల క్రిందట లార్డు మెకాలే గారి యుద్దేశముతోనే మన దేశములో నాంగ్లభాషావ్యామోహమును గల్గించుటకు సంకల్పించిరి. వారి కృషికి ఫలితముగనే మన కౌంగ్లవిద్యాపద్ధతి వచ్చినది.

ఆత్మగౌరవము, మాతృభాషాభిమానము అనునవి కలసియే యుండును. మనదేశములో పరదేశభాషయందు వ్యవహారములు నడచుట లజ్జావహ మని మన నాయకులు కొంతకాలమునుండి

చెప్పుచున్నారు. మాతృభాషలకు తగిన స్థానము నిప్పించవలె నని వారు బోధించుచున్నారు. వారు మనకు మార్గమును కూడ చూపి యున్నారు. నవయుగములో భారతీయులచే రచించబడిన యుత్తమోత్తమగ్రంథములు కూడు; లోకమాన్యబాలగంగాధర తిలకుగారి గీతారహస్య మొకటి. రవీంద్రనాథటాగూరుగారి గీతాంజలి మరొకటి. గాంధీమహాత్ముని ఆత్మకథ కూడవది. ఈమూడును గూడ గ్రంథకర్తల యాయామాతృభాషలలో రచింప బడిన వనుట గమనింపదగిన యంశము. ఈమూడుగ్రంథములును గూడ వాంగ్లములోని కనుదనింపబడి ప్రపంచవిఖ్యాతిని గడించినవి.

ఆంధ్రులకు కంటే మరియేరాష్ట్రమువారి కైనను మాతృభాషాభి మానము పొచ్చనియే తోచును. వారిలో వారు, ఆంగ్లము వచ్చి యున్నను గూడ మాతృభాషలోనే మాట్లాడుకొందురు. తెలుగు వారిలో నే మాత్ర మింగ్లీషు వచ్చిన వారైనను నింగ్లీషులో మాట్లాడుకొనుట కలదు. బంగాలీ మాతృభాషాభిమానము ప్రత్యేకముగ నెన్నదగినది. విశ్వవిద్యాలయస్నాతకోపన్యాసమును గూడ గతసంవత్సరము, రవీంద్రనాథటాగూరుగారు బంగాలీ భాషలోనే యొసగియుండిరి. మన యూనివర్సిటీలో నట్టి దింకను జరుగ లేదు. అన్నిటికంటే ముఖ్యమైనది విశ్వవిద్యాలయసేతు సభలో చర్చలు తెలుగులో జరుగవలెను గదా? ఆందులకు గూడ తెలుగు పనికిరాదేదా? ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము బెజవాడలో నున్నపుడు సేతుచర్చలు తెలుగులో జరుగవలె నను తీర్మానము చర్చికు వచ్చెను. ఒక యూరోపియను సభ్యుడు తీర్మానమును బలపరచుచు తమనంటి కైదేళకు లీదేశపు భాషను నేర్చుకొనుట న్యాయ మనియు తమకొరకై చర్చ లింగ్లీషులో జరుగనక్కర లేదనియు నుడివరి. ఆంధ్రభాషాభిమానమునకై వస్త్రైకీని యొక యాంధ్రప్రముఖుడు సేతులో నాతీర్మానము నెదిరించెను. తీర్మానము వీగిపోయెను. ఒకమూల తెలుగు నిట్లు వెనుకకు నెట్టుచు మరొక కైపున తెలుగు నుద్ధరింపవలె నని పెద్దమాటలను చెప్పుటవలసి నేమియు లాభముండదు.

పరభాషాదాస్యము పోనిచే స్వభాషాభివృద్ధి నెట్లు చేయు గలము?

మనవారికి పేర్లదగ్గరనుండియు పరభాషాదాస్యము కలదు. తెలుగుపేర్లయందు మనవారికి రుచి తొలగినది. ఏయజంతపద ప్రాచుర్యముచేత తెలుగు మధురమై “ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది ఈస్ట్” అను బిరుదమునుపొందినచో యట్టి యజంతపదములు మనవారికి రుచించుటలేదు. మన డ్యుప్రత్యయమే మనకు తెగ పైపోయినది. రాముడు, లక్ష్మీన్న, వెంకయ్య మున్నగు నామము లగుదైపోవు చున్నవి. ‘కిర్రాం’, ‘సత్వరంజన్’ మున్నగు పేర్లు వాడుకలోనికి వచ్చుచున్నవి. ‘వెంకటగోపాలము’ అను తన పేరును ‘వి. జి. పాల్.’ అని మార్చుకొనుటకు నేటి యాంధ్రు డుత్సహించు చున్నాడు. స్త్రీల పేర్లు మారుట మరింత విచిత్రమును గలుగ జేయుచున్నది. ‘నీరమ్మ’, ‘పార్వతమ్మ’ మున్నగు పేరుకూడ

మోటుయినవి. ‘అమ్మ’ కూడ మోటైన తర్వాత నాళాతి భవిష్య తెట్లుండునో యను భయము కలుగక మానదు. ఎక్కడనుండియో వచ్చిన ‘బాయి’ అదరగాయోగ్య మైనది. ఇట్టి భావదాస్యమును పోగొట్టుకొనిననే కాని మాతృభాష కెట్లు గౌరవము సంపా దింపగలము?

పరభాషకు మనము చూపుచున్న గౌరవములో నూరవంకైనను మాతృభాషకు చూపుట లేదనుట కిట్టి యుదాహరణముల నెన్నిటి నైనను చూపవచ్చును. ప్రస్తుతము మన యాంధ్రదేశములో నందల కొలది యువకులు ప్రతిసంవత్సరమునను దక్షిణభారతహిందీప్రచార సభవారి పరీక్షలకు శిల్పి యుం దుత్తీయలగుచున్నారు. ఈపరీక్షలను జరుపుచున్న దక్షిణభారతహిందీప్రచారసభకు సంపన్ను లైన యాంధ్రు లెందరో ధనసహాయము చేయుచున్నారు. కాని మన మాతృభాష యైన తెలుగులో జనసామాన్యమునకు పాండిత్యమును, జ్ఞానమును గల్గించుటకై ద. భా. హిం. ప్ర. సభనంటి సభ యొకటి మన కనసర మని గుర్తించి యట్టిదానిని స్థాపించుటకు పూనుకొనిన వాగు మనలో లేరు. ఉత్తరహిందూస్థానములో హిందీసాహిత్య సమేర్పర నడపు పరీక్షల కచటివారు చాలమంది శిష్యుచున్నారు. విశ్వవిద్యాలయములవారు, గవన్న పెంటునాగు కూడ నాలిరుదము లకు విలువ నిచ్చియున్నారు. ఆంధ్రములో కూడ నట్టి పరీక్షలను జరుపుట జనసామాన్యములో సాహిత్యజ్ఞానమును గల్గించుటకు తోడ్పడగలదు.

మన ప్రజలకు ఇంగ్లీషువ్యామోహము కొంత తగ్గుచున్న దని యానందింపదగిన యీసమయములో హిందీ వచ్చి మన మాతృ భాషకు కొంత హానిని గల్గజేయుచుండుట తోచనీయము. రాష్ట్రీయ వ్యవహారము లన్నియు దేశభాషలోనే జరుగవలె నని కాంగ్రెసు వారి యభిప్రాయమై యుండగా నిక హిందీ నందరు నేర్చుకొన వలె నని చెప్పట యెందులకో తెలియకున్నది. ఒక రాష్ట్రము నకును మరొక రాష్ట్రమునకును నడుమ జరుగు వ్యవహారములు మాత్రమే హిందూస్థానీలో జరుగును. అట్లు రాష్ట్రంతరసంబంధము గలవారు మిక్కిలి కొలది మందియే యుందురు. హిందీ మిక్కిలి సులువైన భాష యగుటచే వారి కాయవసర మెప్పుడు వచ్చిన నపుడే హిందీని నేర్చుకొనవచ్చును. మొదటి మూడుపాఠములలోను బాలు రందరును హిందూస్థానీ నేర్చుకొనుట వ్యర్థమే యగును. అజ్ఞానము వారికి తర్వాత నిలబడుటకు తగిన పరిస్థితులు కూడ మనదేశములో లేవు. అట్టివాని నిట గల్గింపవలె నన్నచో హిందీ పత్రికాప్రచారము హిందీసినీమాలు, హిందీనాటకాలు మున్నగువాని నిట ప్రోత్స హింపవలెను. అదియే తెనుగునకు గొప్ప దెబ్బ యగును. నేడు ఇంగ్లీషుచేత తెనుగు అణగద్రొక్కబడినట్లే యవుడది హిందూస్థానీ చేత నణగద్రొక్కబడును. కాన మొత్తముమీద హిందూస్థానీ మనకు వ్యర్థమైనను కావలెను లేదా యనర్థదాయక మైనను కావలెను.

మన కళాకాలంలోను సాహిత్యకాలంలోను తెనుగునకు చూపబడు చున్న యగౌరవము ప్రతిభాషాభిమానిని తలవంపులుగ నున్నది.

హైస్కూల్లో నితరభాషలను బోధించుట కుపయోగింపబడుచున్న గంటలలో సగముకంటె తక్కువ గంటలే మాతృభాష బోధించుట కుపయోగింపబడుచున్నవి. కళాశాలలలో గూడ నట్లే యున్నది. అంగకళాశాలలలో లెక్కలు, రసాయనశాస్త్రము, దేశచరిత్రలు మున్నగు నైచ్చికవిషయములను తీసికొని వి. ఏ. తరగతి చదువు వారి సంఖ్య నలుబది యేబది యగునది యుండగా తెలుగు నైచ్చికముగ తీసికొని చదువువారి సంఖ్య యొకటియో రెండో యై యుండును.

ఇంచాశ్చర్యము లేదు. ఏలన కెమిస్ట్రీ గ్రాడ్యుయేటుకును, మాథమెటిక్స్ గ్రాడ్యుయేటుకును, హిస్టరీ గ్రాడ్యుయేటుకును గల యుద్యోగావకాశములు తెలుగుగ్రాడ్యుయేటుకు లేవు. కెమిస్ట్రీ గ్రాడ్యుయేటు వి. యిడి. వ్యాసగుం నెలకు ౧౦౦ రూపాయల జీతముమీద కెమిస్ట్రీటీచరు కాగలడు. అట్లే యితరగ్రాడ్యుయేట్లు కూడను. కాని తెలుగుగ్రాడ్యుయేటు మాత్రము వి. యిడి. ప్యాసయి ౧౦౦ రూపాయల జీతముమీద తెలుగుటీచరు కాలేదు. మనజిల్లాబోర్డు ఆధికారులు, గవర్న మెంటులో పెత్తనము నహించిన వారును మాతృభాషాభిమానము గలవారల మని చెప్పుకొనువారే కాని శక్తియున్నను నాచరణలో పెట్టని యభిమానముండి యేమి ప్రయోజనము? తెలుగును ప్రత్యక్షముగ నిట్లు పరాధవించుచు నాంగ్రము నుద్ధరింపవలె నని చెప్పుచుండుట వ్యర్థము.

కళాశాలలలో గూడ తెలుగునకు మిగిలిన స్వల్పము కంటె న్యూనత కల్పింపబడినది. లెక్చరర్లందరితో బాటు తెలుగుపండితులకు జీతము లేదు. లెక్చరర్ల స్కేలు వేరు. పండితుల స్కేలు వేరు. తెలుగులో పండిట్లు పోస్టు వంటిది మాథమెటిక్సులో కాని కెమిస్ట్రీలో కాని మరియే విషయములో కాని లేదు. వానియందు లెక్చరర్లు పోస్టులే కలవు. అండ్రోపాథ్యాయునకు జీత మెందులకు తక్కువ యనగా, ఆయనది లెక్చరర్లు పోస్టు కాదు. పండిట్లు పోస్టు అందురు. ఆ 'పండిట్లు' అను పదమును నాడు మనినవారవరు? ఆయనకు కూడ లెక్చర రనియే నామకరణము చేసి యితర లెక్చరర్లతో బాటాయనకు జీత మెందుల కీయరాదు?

కళాశాలలలో తెలుగుపండితుల స్థితి యార్థికేతరవిషయములలో గూడ నీచముగ నే యున్నది. యూనివర్సిటీ పరీక్షలు జరుగునపుడు ద్రుష్టగ నుండుటకు కూడ తెలుగుపండితుల కర్తవ్య లేదని యూనివర్సిటీవారు నిర్ణయించిరి. అంగ్రవిశ్వవిద్యాలయమే యాంగ్రము నింత నీచముగ చూచిన నింక చెప్పవలసిన దేమి యుండును?

భాషేతరవిషయములను తెలుగులో బోధించుట కైనను మన విశ్వవిద్యాలయ మింకను పూనుకొనలేదు. యూనివర్సిటీలో నీ విషయమై వచ్చిన తీర్మానములో నుభయపక్షములకును సమసంఖ్యక సమ్మతులు వాగా జైన్ చాల్సలర్ క్రీరెడ్డిగారి నిర్ణాయకసమ్మతితో తీర్మానము త్రోసివేయబడెను. ఇట్టి మార్పు నన్ని విశ్వవిద్యాలయ

ములు నొకేసారి ప్రవేశపెట్టవలె నని క్రీరెడ్డిగారి యభిప్రాయము. మద్రాసురాజధానిలో విశ్వవిద్యాలయము లన్నియు నైనను కలసి పనిచేయవలె ననియు నందులకు తాము ప్రయత్నింతుమనియు నాగు చెప్పియున్నారు. కాని యింతవరకు నట్టి ప్రయత్నము జరిగినట్లు కన్పట్టదు.

ఎట్లయినను మన దేశములో నీనడుమ జరిగిన జాతీయతాప్రబోధమున కనుగుణమైనంత మాతృభాషాభివృద్ధి జరుగ లేదనుట స్పష్టము. సాధారణముగ జాతీయతాప్రబోధకోద్యమములును మాతృభాషాభివృద్ధి కోద్యమములును కలసియే యుండును. అయితేందులో డీజెలరా నాయకత్వమున నడచిన జాతీయోద్యమములో అయితేందుకు స్వీయ భాషయైన గయిలికు భాషను ఇంగ్లీషుభాష బారిహండి కానాడుట యనునద్యమముకూడ శోక యంగ మై యుండెను. ఇప్పటికిని నది నడచుచున్నది. అది చాలవఱకు విజయవంత మైన దనియే చెప్పవచ్చును. మనదేశములో కూడ జాతీయోద్యమముతో బాటు మాతృభాషాభివృద్ధియు నడచుచున్నది కాని యిది తగినంత వేగముతో నడచుట లేదు. అదిలో నాంగ్లభాషావాగ్ధిరణి కాలపట్టెన కాంగ్రెసులో నేడు హిందూస్థానీ ప్రాధాన్యము వహించుట ముదావహమైన విషయము. తదనుగుణముగ రాష్ట్రీయవ్యవహారములలో ప్రాంతీయభాషలకు ప్రాముఖ్యము వచ్చినగి. కాని యింకను జరుగవలసిన పని యెంతయో కలదు. జనసామాన్యములో విజ్ఞానచైతన్యము గలుగవలె నన్నచో మాతృభాషలోనికి సంస్కృతము, అంగ్లము హిందీ మున్నగు సమస్త భాషలలోని ముఖ్యగ్రంథములును నవతరింపవలెను. విజ్ఞానవాగ్ధిపక సాధనముగ ప్రాంతీయభాషలను వృద్ధి నొందించుకొనుట యవసర మని నేటి పరిజ్ఞాత లందరు నంగీకరించి యున్నారు. ప్రాంతీయభాషలను, సభ్యతలను రక్షించుకొనుటయేకాక వృద్ధిపొందించుకొనుట కూడ నాధునిక భాషముల కనుకూలమే కాని ప్రతికూలము కాదు. వికాసదృక్పథమున కిది వ్యతిరేక మని యెవ్వరును తలంచుట లేదు. ఇదివరలో సారస్వతము లేని భాషలలో కూడ సారస్వతమును జలయింపచేయుట కచ్చటివారు యత్నించుచున్నారు. ఈవిధముగ నే యిపుడు తులుభాషలో సారస్వతము బయలుదేరుచున్నది.

ఎవరి కైనను తమ మాతృభాష మాన్యమే. అందునను తెలుగు వారి కది మరింత ముఖ్యము. చాలవిధములచే మనది గర్వింపదగిన భాష. మాట్లాడువారి సంఖ్యలో నిది భరతఖండములో మూడవది. మాధుర్యములో నిది యద్వితీయమై 'ఇటాలియన్ లఫ్ ది ఈస్టు' అని శ్లాఘింపబడినది. నేటి యేయ్యితరదేశభాషలలోను సారస్వతము పుట్టక పూర్వమే నన్నయ భాగతము తెలుగులోని కవతరించినది. ఇట్టి ప్రాముఖ్యవిశేషవిరాజిత మైన యాంగ్రభాష నాంగ్రులు మాతృభాషముతో నారాధింతురు గాక యని కోరుచున్నాను.

శేషాద్రి రమణకవులు

అధునిక ప్రసిద్ధకవులలో కట్టా వరదరాజకవి యొక్కాడు. ఈయన రచించిన గ్రంథములలో నొక శ్రీరంగమాహాత్మ్యము మాత్రము కావ్యవిధి చెలికాని లచ్చారావుగారు ౧౯౨౧ లో ముద్రించి ఆంధ్ర లోకమునకు మహోపకారము గావించిరి. ఈయన రచించిన పరమ భాగవతచరిత్రము, పుండరీకచరిత్రము, ద్విపదరామాయణము ఇంక ను నముద్రితములుగ నున్నవి. ఆంధ్రవాఙ్మయసూచికవలన ద్విపద రామాయణము రెండు ప్రతులు, పుండరీకచరిత్రము (పద్యకావ్యము) ఒక ప్రతి తంజావూరు సరస్వతిమహాలులోఁ గలవని తెలియుచున్నది. పరమభాగవతచరిత్రము, శ్రీరంగమాహాత్మ్యములోఁ జేర్చొనఁబడి నది. ఈగ్రంథపు టునికియే తెలియదు. రుక్మాంగదచరిత్రము వరద రాజు రచించినది తంజావూరు లైబ్రరీలోఁ గలదని వాఙ్మయ సూచిక చేర్చొనుచున్నది గాని ఈతఁడు కట్టా వరదరాజు తద్విన్నుఁడో విచారింపవలసి యున్నది. వరదరాజకృత ద్విపద రామాయణము, వాల్మీకిరామాయానుంత గొప్పగ్రంథము. మాకడ దీనికి రెండు ప్రతులు తాళపత్రగ్రంథములు కలవు. ఒకటి మాతృక, మఱియొకటి పుత్రకగాన గ్రంథపాతములు లేకుండ సమగ్రగ్రంథము లభించినదను సుత్సాహముతో భాషాభిమానులెవరేని ప్రకటింప నుత్సహింపకపోరని శుద్ధప్రతి వ్రాయుచున్నాము.

వరదరాజు కవిత్వ మృదుమధురము. ఇతఁడు మార్కండేయ క్షత్రియుఁడు. కరికాలచోరుని వంశజుఁడు. మానపల్లి రామకృష్ణకవిగారి కవిని అలియరామరాజు పెద్దతల్లి కుమారుడనిరి. ఇందులకుఁ తగిన యుపపత్తులు వారు చూపలేదు. ఈవిశ్వాసమున కనుకూలములగు నాధారములు పైతము లభింపలేదు. చెలికాని లచ్చారావు గారు కాలవిర్లయమునఁ బాల్గొని కవి దాక్షిణ్యుఁడు గావచ్చు ననిరి. ఇంతవర కీతని నివాసస్థలము నిర్ణీతము కాలేదు.

రామకృష్ణకవిగారు ధైరవుని శ్రీరంగమాహాత్మ్యపీఠికలో వరద రాజకవిత్వ “మనోహరమైనదనియు మృదుపదవివ్యాసమై వైదర్భి రీతితో నెలకొన్నదనియు, సుకుమారపదబంధముతో సమతల వాహినియగు కావేరివలె ధారాశుద్ధిగలదనియుఁ బ్రశంసించిరి. అంతతోఁ బోక వరదరాజకవి తాభాగము శ్రీరంగమాహాత్మ్యము నుండి కొంతభాగ ముదాహరించి క్రిందనిట్లు వ్రాసినాడు. “పై భాగము చదివినవారెల్లరు వరదను కవిత్వ భావప్రాధికలదనియు ధైరవుని కవనముకంటె మిగులునని తలకురుగాని యది కొన్నిచోట్ల చేఁపలబుట్ట యల్లినట్లు నీరసపదభావభూయిష్టమై గుడిగొలుపదు” అని వ్రాసిరి. ప్రతానాముత్రమండ్రతమే అన్నట్లు ధైరవుని ప్రశం సింపఁబోయి అతని గ్రంథము మేలుతరమని నిర్ణయింపఁబోయి ఇట్లు వ్రాసియుండురుగాని వారసుకొనునట్లు వరదరాజు కవిత్వ త్రోసివేయఁదగినది కాదు. పైపెచ్చు ఉత్తమాండ్రకవిత్వలోఁ బరిగణింపఁదగినదని మాతలంపు.

వరదరాజు కవిత్వంలో శ్రీనాథుని పెద్దిరాజును (అల్లసాని పెద్దన్నును) చేర్చొనుటచేఁ బరియాచన శతాబ్దమున కీవలవాడని నూలదృష్టితోఁ బరిగణింపవచ్చును. కాని యీతనికి అలియ రామరాజువంశమునకు సంబంధ మేమేమిట? రామరాజునకవి పెద్దతల్లికుమారుఁడెటులగునని అరవీటివంశజులకు సంబంధించినచో నెందని చెప్పఁబడ్డదా యని గ్రంథపరిశోధనము జేయుకంటే వరదరాజుకాలము నిర్ణయించుటకుఁ దృప్తికరమగు నొక యాధా రము లభించినది. దానివలన అలియరామరాజు కుసుమనికాలములో కట్టా వరదరాజు ఉండియుండునని విశ్వసీంప నవకాశము లభించి నది. అలియరామరాజు కుమారుఁడు శ్రీరంగరాజు. ఇతని కొమారుఁడు చినవెంకటరాజు. ఈచినవెంకటరాజు వరదరాజుకవి సమకాలికులు. ఏలయన చిన్నవెంకటరాజు కుమారుఁడు వేంకట రాజు. ఈవేంకటరాజు-కట్టా వరదరాజుకవి కుమారుఁడగు అప్పల రాజు వియ్యంకులు. అప్పలరాజు కుమార్తె తిరువేంగళాంబను వేంకటరాజు కుమారుఁడగు కోదండరామరాజు పరిణయమైనాఁడు. కోదండరామరాజునకుఁ గల యేడుగురు భార్యలలో తిరువేంగళాంబ చిన్నది. వివరములు రామరాజీయమునఁ జూడవచ్చును.

“నీ. కావేరి కాల్యులుగాఁ దీర్చికట్టించి

కట్టి నాతనిపేరు గలిగి తనదు

మీలముప్పఁజేసిన జలజాప్తవంశజుఁ

దగు చోళభూపాలు నన్యయాల్చి

సోముఁడొ వరదరాజు ట్లోజీశునప్పల

మానవాధీశు కుమారికఁ దిరు

వేంగళాంబను నారవీటి వంశకలముఁ

డొ రాయలాధీశు నగ్రతనయుఁ

డఖిలరాజన్య మస్తకన్యస్తమకుట

మాన్య మణిరాజ పాదతామరకు డలఘు

చరితుఁడైనట్టి రామరాజునవిభుండు

పరిణయంబయ్యె బాంధవ ప్రణకులెనఁగ”

గస్టివు అపర్దు (Gustav Oppert) అను వారు రామరాజీయ పీఠికలో వ్రాసిన చరిత్రనిర్ణయము చాల సందిగ్ధముగానున్నది. శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆల్లుఁడగు అలియరామరాజు కుమారుఁడు శ్రీరంగ రాజు. అతనికుమారుఁడు చిన్నవెంకటరాజు. చిన్నవెంకటరాజు కుమారుఁడు వెంకటరాజు. ఈవెంకటరాజుకొడుకు కోదండరామ రాజు. ఈకోదండరామరాజు కట్టా వరదరాజుకవి పుత్రుఁడగు అప్పల రాజునకు ఆల్లుఁడు. కాన అప్పలరాజు కోదండరామరాజు తండ్రి యగు వెంకటరాజునకు సమవయస్కుఁడు. వెంకటరాజు తండ్రి యగు చిన్నవెంకటరాజు అప్పలరాజు తండ్రియగు కట్టా వరదరాజు కవి సమకాలికులు. అందుచేఁ గట్టా వరదరాజుకవి అలియరాజు

వ్యాఖ్యానములు

“మల్లీ శ్రీనివాస అయ్యంగారా !

క్రిమాన్ ఎస్. శ్రీనివాస అయ్యంగారు, ఒకప్పుడు, గణి మని కాంగ్రెసులో ప్రవేశించారు. అతిమితంగా వీరాంగం వొక్క కృష్ణాక్షయి సంబరంలో, గొల్లబాయుకు వొక్క గంతులోనే పుట్టి కొట్టేటట్లు కాంగ్రెసు సింహాసనం ఆక్రమించారు.

అప్పుడు, అక్కడ—అస్సాము సరగాజా ప్రకృతిలోనూ, ఇక్కడ మద్రాసు రాజకీయాలలోనూ గొప్ప కుపాసు చెలరేగింది.

రాజా మనుమడగు చిన్న వెంకటరాజు కాలమువాడు. అలియరాసు రాజు తల్లికోట సంగ్రామమున క్రీ. శ. ౧౫౬౫ లో దొంబడియేండ్ల వృద్ధుడుగానుండి సంగరమున మరణించెను. అయిన కుమారులలో, గడగొట్టువాడగు శ్రీరంగరాయలు అప్పటికి యుక్తవయస్సులో నున్నవాడే. శ్రీరంగరాయలకుమారుడు చిన్న వెంకటరాజు కట్టా వరదరాజు సమకాలికులుగ ఋజువగుటచే నీయిరువురు క్రీ.శ. ౧౬౦౦ లో నుందురు. ఇందుచే నూలదప్పిచే గట్టా వరదరాజుకవి క్రీ. శ. ౧౬౦౦ ప్రాంతమున జీవించియుండెననియు విద్యానగర ప్రాంత వానియనియు గ్రహింపవచ్చును.

రామరాజీయము అలియరామరాజునకు అయినవరకు వాడగు కోదండరామరాజున కంకితము. ఈ కోదండరామరాజును గవినర పతివిజయమును రామరాజీయమునందు రామరాజు అని కవిపేర్కొని వాడు. అతడు పోచిరాజు కృష్ణధూపతికి అల్లుడు. ఈ సందర్భములు పరిశీలింపక ఈ కోదండరామరాజు తల్లి కోటయొద్దములో మరణించిన రామరాజునియు నందుచే నతనికుమారుల పేర్కొనుటతో రామరాజీయము అసంపూర్ణముగా ముగింపబడినదియు రామరాజీయ ప్రకాశకులగు Gustav Oppert గారు తలంచినారు. రామరాజీయమున కోదండరామరాజు వృత్తాంతము పూర్తిగా గలదు. అతనిభార్యలు పుత్రులు ప్రశంసింపబడిరి. అశ్వాసాంత పద్యములతో గ్రంథము ముగిసియుండును గాని గ్రంథసమాప్తి చెలు పుభాగము నశించినది. కోదండరామరాజు లాసనము అనుపట్టాయు కడ మైసూరివారిలో సంగరమున బాల్గొనెను. అందు కానగోట తిమ్మయ, సదీసిక్కుగొప్పయ్య మట్టి వెంకటపతి పాల్గొనినారు. అలియరామరాజు తల్లికోట సంగరమున వీరమరణము నొందినవాడు గాన నీ యిరువురు భిన్నులు.

అలియరామరాజు మనుమడగు చిన్న వెంకటరాజు కాలమే కట్టా వరదరాజు జీవితకాలము. ఇంతవరకు గాలనిరయమునకు వీలు కానరాకున్న కట్టా వరదరాజు కవి స్థూలదప్పిచే క్రీ. శ. ౧౬౦౦ ప్రాంతమువాడని విశ్వసింప వీలుచిక్కినది. కట్టా వరదరాజుకవి గ్రంథములలో రామాయణద్వీపదరసవత్తరమగు కృతి. రంగనాథ రామాయణమున కంటే రెండు రెట్లు పెద్దది. ఈ యుత్తమగ్రంథము ప్రచురింప నెంచు మా ప్రయత్నము సఫలమగునని ఆంధ్రలోక మునకు ద్వరలో నర్పింతుము.

తీరా అది చల్లబడ్డ తరవాత—అయ్యంగా రేరీ? పరకాయించి మాడగా, అయ్యంగాడు, హైకోర్టు వకీల్లు చేంబరులో సుఖానీవులై వున్నారు.

గతక్షణండాకా వారి స్థితి అలాగే వుండింది.

కాని, యిప్పుడు, వారు మల్లీ కాంగ్రెసులో ప్రవేశిస్తున్నారు. వారు కోరి సాంతంగా ప్రవేశించేటట్లయితే మేము అర్థం చేసుకోగలము; కాని రాజకీయగైరాలు, వారిని, బహిరంగ కాంగ్రెసులో ప్రవేశపెడుతున్నాడు.

ఎందుకూ?

మా ప్రశ్న కొందరి కిప్పుడు వికటంగానే కనపడవచ్చును; కాని తొందరపడవద్దు. కాంగ్రెసులో శ్రీనివాస అయ్యంగారి పునఃప్రవేశంతో మన ఆంధ్రులకు తల దిమ్మోక్కే— దెబ్బ తగులుతుంది.

చూస్తూ వుండండి ”

ఇది ౧౯౩౬ జనవరినెల ప్రబుద్ధాంధ్ర వ్యాఖ్యానం.

మే మప్పు డిలా రాసివుండినందుకు, ఇప్పుడు గర్వించవలసిన పరిస్థితిలే సంభవించినందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాము.

అయితే, యిప్పు డొక్క— సవరణ మాత్రం వుంది. వారిని అప్పుడు రమ్మిస్తు వారు రాజకీయగైరాలు. ఇప్పుడు రమ్మంటున్న వారు మరొకటి వగైరాలు.

మనం యిక్కడ గమనించవలసిన దేమిటంటే? ఈకొత్త జట్టులో ఆంధ్రప్రముఖులున్నా వుండడం.

రాజాజీని పిలుచుకు వచ్చింది కూడా ఆంధ్రులే కనక యిందులో ఆశ్చర్యపడవలసిందేమీ లేదు.

రాజాజీ మద్రాసు అసెంబ్లీలో అడుగు పెట్టారు. ప్రకాశం గారి నాయకత్వం పడిపోయింది. వెనకటి సంగతి అలా వుండగా, శ్రీనివాస అయ్యంగారు ఇప్పుడు మల్లీ మద్రాసురాజకీయాల్లో అడుగు పెట్టారు. పట్టాభిగారి కాంగ్రెసు అధ్యక్షత యెగిరిపోయింది.

బాగానే వుంది.

మేము చాలా సంతోషిస్తున్నాము.

అయ్యంగారికి మనస్ఫూర్తిగా స్వాగతమున్నా చెబుతున్నాము. ఔరంగజేబు పాదుషా ప్రభుత్వం మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్యానికి కారణం అయింది. కర్ణాటకప్రభుత్వం యెల్లాడి మన భారతీయుల నిజమత్తు వదలగొట్టింది.

అనే యిప్పుడున్నా సూత్రం.

రాజగోపాలాచారిగారి ప్రభుత్వం మన ఆంధ్రుల కళ్ల నుసకలు పోగొట్టింది. శ్రీనివాసఅయ్యంగారి రాక మనకి పూర్తిగా ఆత్మజ్ఞానం కలిగిస్తుంది.

ఆంధ్రరాష్ట్ర సాధనా ప్రణాళికను యిది రెండూ అగత్యమైనవే.

మనల్ని అణచివేసే ప్రతికూల శక్తులు

కొంత భాగం మొన్న మొన్న నే వోధులు కొట్టుకుపోయినా, సగానికి పైగా నైజాముగారి పంజాలో యిరుక్కుపోయి వుండినా, ఇంకొకరూ జల్లాల ప్రదేశం మైసూరి వొడయర్ల కాలికింద కూడా అడగారి పోయి వుండినా, అటు నీ. పీ. లోనున్నా కొంత ప్రదేశం జీర్ణావస్థలో వుండిపోయినా, మృదాసు (పెన్సిడెన్సీలో, యిప్పటికీ బ్రిటిషువారి చేతులో వున్న ఆంధ్రదేశం చిన్నది కాదు.

ఆంధ్రజనసంఖ్యకూడా పరిమితం కాదు.

ఆదాయం పైతం లిగాడుగా లేదు.

సహజసంపదకిన్నీ యెంతమాత్రమూ లోటులేదు.

కాగా, మన ఆంధ్రమండలాలకు ప్రత్యేకరాష్ట్రం కావడానికి తగిన యోగ్యత లేకపోలేదు.

బ్రిటిషువారికి, మన రాష్ట్రవాంఛను తరస్కరించడానికి కారణాలు లేవు.

సమయం కనిపెట్టి, సరియైన ప్రణాళిక పన్నుకుని, తెలివిలేటలుగా పనిచేస్తే, వారు, ఆంధ్రరాష్ట్రం తప్పకుండా నిర్మిస్తారు.

ఇది యిలా కాదేమో అని సందేహించడానికి ప్రస్తుతం హేతువు లేమీ లేవు.

ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం మనలో కొంగరు జెయింకి వెళ్లనలసిన పరిస్థితులు సంభవించనే సంభవించవు.

పైగా బ్రిటిషువారు ఆంధ్రరాష్ట్రవాంఛకి మొదలైందీ సుముఖులే అయి వున్నారు.

ఈవిషయంలో మనల్ని ప్రతిఘటించి అణచివేసే ప్రతికూలశక్తులు వేరే వున్నాయి.

వాటిలో వొకటి వోధులది.

మన దేశం వారూ, వారి దేశం మనమూ పర్యాయతీగా ఆక్రమించుకుంటూ వుండే అచారం చారిత్రకమే.

ప్రస్తుతం వారు మనదేశం కొంత ఆక్రమించుకుని వున్నారు.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వం ఆమలో వుండి, అంతర్యుద్ధాలకు అవకాశం లేని యీకాలంలో యిది యిలా జరిగిపోవడం చాలా హాస్యాస్పదమైన సంగతి.

దీనికి కారణం వుత్తరాదినారి ద్రోహం కొంత. మన చేతకాని తనం కొంత.

గతం యేమయినా, యిప్పుడు ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణం జరిగిందంటే వారిస్సాలో చేరిపోయి వున్న ఆంధ్రభూభాగం మళ్ళీ మనకి సంక్రమించకతప్పదు.

అది స్వాధీనపరుసుకోలేకపోతే మనకి రాష్ట్రం వచ్చినా వొకటే రాకపోయినా వొకటే.

ఇది వోధులకు తెలుసు. కనక, వారు, ఆంధ్రభూభాగం తమ చేతులోనుంచి జారిపోకుండా వుండేటట్టే కాదు, ఆంధ్రరాష్ట్రం యేర్పాటు కాకుండా వుండేటట్టే వుచ్చులు పన్నుతారు.

రెండోది మహారాష్ట్రులది.

నీ. పీ. లో గాంధీగారు, ఖరేగారిని చిత్తుచెయ్యడంలో మన ఆంధ్రులకూ మహారాష్ట్రులకూ విరోధబీజం కూడా నాటారు.

వర్కింగుకమిటీ సమావేశంలో మన పట్టాభిగారిచేతనే ఆ ప్రస్తావన ప్రతిపాదించజెయ్యడంలో గాంధీగారి కింతకంటే ముఖోవుదేశం లేదు.

అది ప్రయత్నపూర్వకంగా జరిగిందే; కాని యాదాలాభంగా తటస్థించింది కానేకాదు.

ఇది మహారాష్ట్రులు వారిదిపోలేదు.

అర్థం చేసుకోగలిగే వారికి వారి పగ స్పష్టపడే వుంది. తక్కిన వారికి కొద్దిరోజుల్లోనే బోధపడుతుంది.

మాంచి రసకం దాయుప్పట్టులో, అది, మనల్ని వొక పూపు పూపి మరి విడిచిపెడుతుంది.

మూడోది బంగాళీలది.

ఇందులో, మేము వ్యాఖ్యానం చేసి బోధపరచవలసిందేమీ లేదు.

బోసుగారే వోడిపోయి, మన పట్టాభిగారే నెగ్గగలిగినా యిది మనకి తప్పిందే.

పట్టాభిగారు క్లబ్బుదిన్నో యీపోటీ చేసి వుంటే బంగాళీల ద్వేషం స్వార్థకారణంగా యేర్పడ్డ దనదానికి నీలుండేది.

మన పట్టాభిగారు గాంధీగారి కోసం యీవూబిలో దిగబడ్డారు. గాంధీగారు ఇందుకు మరొకరు దొరక్కపోవడంవల్లనే పట్టాభిగారిని చేరదీశారు.

చివరి కిది జాతిపరం అయిపోయింది.

తమిళులు బెంగాళీలకు పక్కతాళం వేశారు.

మన ఆంధ్రులలో అనేకులమీద బంగాళీప్రతిఘటనలు పెళ్లు పెట్టి నిప్పులు కక్కాయి.

పటేలుగారి బోధనలవల్ల బోసుగారు, యిదివరకే ఆంధ్రరాష్ట్రానికి జైముఖ్యం చూపించారు.

అప్పుడది స్వయంభువు కాదు; గాని యిప్పుడు ముదిరి మున్నుళ్ల పండుగు అవుతుంది.

అప్రతికూలగ్రస్తు, నూరత్ కాంగ్రెసు అవతారం ధరించుకుండా వుండి, సంవత్సరం దాకా బోసుగారి నాయకత్వం చెలామణీ కావడమే సంభవిస్తే, అది, మన వుద్యమానికి యెదురొమ్మమీది కుంపటి కాక తప్పదు.

నాలుగోది గుజరాతీలది.

వారిలో గాంధీపటేలుగార్లు ముఖ్యులు.

బోసుగారిమీదికి కచ్చించి, పట్టాభిగారిని మొన్న ఆకాశాని కెత్తివేసిన పటేలుగారు, రాష్ట్రోద్యమానికి సంబంధించిన రాయబారులను—పట్టాభిగారిని కూడా ఘాటుగా హేళన చేసివుండడం

ఉస్మాదావస్థలో వున్నవారు తప్ప మరెవరూ మరిచిపోరు.

గాంధీగారి బంధుప్రీతి కూడా యింగితజ్ఞానం కలవారెవరూ మరిచిపోరు.

ఇంతకీ.

ఇప్పుడు కాదు. ఈసంగతులు ప్రత్యక్షంగా తెలిసే రోజులు ముందున్నాయి.

అయిదోది అరవలది.

తక్కినవి తాత్కాలికాలు. అరవలది సార్వకాలికం.

అవి యేకముఖాలు. ఇది సర్వతోముఖం.

తక్కినవారికి, తమ ప్రాతికూల్యం విడిచిపెట్టుకుంటే—అధవా తాము తటస్థంగావుంటే నష్టం లేదు. అరవలకు నష్టం వుంది.

భరతఖండం విడిచిపెట్టడానికి ఆంగ్లేయుల కలా వీలు లేదో, ఆంధ్రమండలాలు విడిచిపెట్టడానికి అలాగే అరవలకున్నా వీలులేదు.

పైపై చూపులకు ఇంత మెత్తనిదీ లేదు. లోలోపలి పరిశీలనకు ఇంత తీక్షణమైనదీ లేదు.

దీనికి సాయం,

మద్రాసుప్రభుత్వంలో యేడిపార్టుమెంటు చూసినా వుద్యోగాలన్నీ వారి చేతిలో వున్నవి.

ఇండియాగవర్నమెంటులో కూడా వారికి వుద్యోగప్రాతినిధ్యం అధికంగానే వుంది.

ఇంతే కాదు,

అరవలలో బలమైన కాంగ్రెసుపక్షం వున్నది. బలమైన జన్మిస్తుపక్షం వున్నది. బలమైన లిబరల్ పక్షం వున్నది.

ఈవత్సరం అతిమైనవారిలో కూడా ప్రముఖులు వందలకొద్దీ వున్నారు.

ఇలాగ ఏపక్షంలో చూసినా వారి పలుకుబడి అసాధారణంగా వుండడమే కాదు, బరోడాదివాసు అరవమహాశయుడు. కొచ్చిన్ దివాను అరవమహాశయుడు. తిరువాన్కూరు దివాను అరవమహాశయుడు. హైదరాబాదు కర్ణధారి అరవమహాశయుడు.

దీనివల్ల, ఫెడరల్ అసెంబ్లీలో, యీసంస్థానాల ప్రాతినిధ్యం అరవల ప్రాతినిధ్యంగానే పరిణమించి వూరుకుంటుంది.

మొన్నటిదాకా అరవలు మన నాయకరాజాల పాలితులై వుండి నారు. దాని కిప్పుడు బదులు తీర్పుకోవాల్సే పట్టుదల వారికి ఉండనే వచ్చు.

అన్నిటికీ మూలం.

ఇప్పుడు మద్రాసుకాసనసభల నాయకత్వం అయాచితంగా అరవలకు తక్కింది.

ఆంధ్రులలో కొందరి ద్రోహంవల్లనే అది అలా జరిగింది.

ఇప్పుటికే మన ఆంధ్రమండలాల పాలిటి కది కాళరాత్రిగా వుండింది.

ఇప్పుడే మనం దాన్ని ప్రతిఘటించలేకుండా వున్నాం.

ఇటీవల, గుంటూరు విశాఖపట్నాలలో ప్రధానీకీ, విశాఖపట్నంలో ఆశోగ్యకాఖామంత్రికీ జరిగిన అదరసత్కారాలు దాగుణమైన కలలు వెయ్యకుండా వుండవు.

ఇలాగ, ఎటు చూసినా యిది సాలీడు గూడుగా కనపడుతున్నది.

ఉండుండి యెప్పుడో వోకప్పు డిది విశ్వరూపం తాల్చుకుండా వుండదు.

అప్పుడు తక్కినవా రంతా మనమీద తలో రాయీ వెయ్యకుండా విడిచిపెట్టరు.

ఈసంగతు లేమీ గమనించకుండా, ఎవరో భావదాస్యంలో మగ్గిపోతున్నవా “రదిగ్ ఆంధ్రరాష్ట్రం” అంటే మనం మరిసిపోవలసిందేనా?

ఈప్రతికూలబాహుళ్యం యిగిరిపోయేటట్లు చెయ్యగల పట్టుదల మన జాతిలోనూ, ఇదంతా పరిగణించకుండా ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణానికి పూనుకునేటట్లు బ్రిటిషువారిని ప్రేరేపించగల నిర్వహణ చాతుర్యం మన ప్రముఖుల్లోనూ వున్నదా?

గాంధీగారి సిద్ధాంతమూ, కార్యక్రమమూ మంచి వంటామూ, వాటికోసం చుట్టూనుంచి రాజగోపాలాచారిగారు రావలసి వచ్చింది.

సుబాసుబోధుగారి సిద్ధాంతమూ, కార్యక్రమమూ మంచి వంటామూ, వాటికోసం శ్రీనివాసఅయ్యంగారికి అవ్యసనం వచ్చింది.

మన ప్రముఖుల సత్తా యేపాటిదో యిది వెల్లడించడం లేదా? ఈస్థిలో, యింతట్లో, యింతక్కడి ఆంధ్రరాష్ట్రం?

అనాన్యుదాబాదు = మాంచెప్పరు

“పతాశోత్సవము జరిపిన శ్రీమద్రాష్ట్రకాశ్మీగారి ఉపన్యాసమున మిగిలినవారి ఉపన్యాసములందున్న ఉన్యాసము లేకప్పటికీ వారి ఉపన్యాసములోని కొన్ని అంశములు అంత పరిపాసాస్పదముగా యున్నవి. ఆంధ్రులకు మాంచెప్పరు ఎంత పరాయి దేశమో గుజరాతు కూడా అంత పరాయి. దేశమే వరు. ప్రపంచజ్ఞానమున్నవారెవరూ ఈవాదనకు సమాధాన మివ్వ ప్రయత్నింపరు. వారి ఉపన్యాసము వారికి ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణవిషయమున గల ఉద్దేశమును తెలియజేయవచ్చును. కొని ఏసందర్భమున కూడ ఆ ఉత్సాహోద్దేశములు పరిమితి దాటినపుడు ఉన్యాసము క్రింద మారక తప్పదు. ఆంధ్రరాష్ట్ర మన్న ఎంత గాఢాభిమానమున్నవారును యీ పోకడలను మార్చింపజాలరు”

దైనికాంధ్రపత్రిక ౧-3-39

నావుపన్యాసానికి నే నాశించిన ఫలితం అందరూ అమోదించి ఆచరించడం కొని, పూని సమాధానం యివ్వడం కాదు.

అయినా, అందుకున్నా ఆంధ్రపత్రికొసంపాదకులు పూనుకున్నారు.

చాలా సంతోషం.

ప్రపంచజ్ఞానసంపన్నులు మరికొందరున్నా అందుకు పూనుకో కలసిన అగత్యం మరి లేదు.

నా పతాకోపన్యాసంలో నేను చెప్పిన మాట లివ్.

“మన బజారంతా యిప్పుడు బాంబాయి అహమ్మదాబాదు బట్టల మిల్లుల సరుకుతో నిండిపోయి వున్నది. ఆబట్టలు మనకి స్వదేశీలో చేరతాయా? అనే చేరితే మాంచెప్పగ బట్ట రెండుకు చేరతా?!”

ఈమాటలు రెప్పగా బోధపడడానికి నే నీ వ్రదాహరణ యిచ్చాను.

“అరవలు మన డబ్బుతో మెట్టూరు ప్రకారా ప్రాజెక్టులు నిర్మించుకున్నారు. అవి మన రాయలసీమకి వుపయోగించాయా?”

ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యాఖ్యానం చూడక కూడా నామాటల్లో వాకేమీ తప్పు కనపడ్డం లేదు.

ఏమంటే?

ఏదేకంలో కూడుగుడ్డలు దొరకవో—అవి తయారు చేసుకోదాని కవకాకా ఉండవో అది యెదారి కూడా కాదు, వల్లకాదు.

ఏకస్తువుల విషయంలో నయినా స్వదేశీవ్రతం పట్టవలసి వుంటే అవి కూడుగుడ్డలే. తతిమ్మా వస్తువులు వాటి తరవాతే రెక్కలోకి వస్తాయి.

గాంధీగారి కద్దరుద్యమంలో ధర్మం వున్నదా? ఉంటే అదీ మనం గుజరాతీబట్టలు కట్టుకోడం ఆంగీకరించదు.

రాజగోపాలాచారిగారు మిల్లుబట్టల అమ్మే దుకాణాలమీద వస్తు వెయ్యడం చేతిమగ్గుల రక్షణకే అంటారా, అదిన్నీ మనం గుజరాతీ బట్టలు వాడడానికి సమ్మతించదు.

ఎన రెన్ని ధర్మాలు చెప్పినా లాభం లేదు, ఎన్ని కట్టుదిట్టాలు చేసినా ప్రయోజనం లేదు. భాష మానవజాతిని విడదీస్తుంది.

మరి దేనివల్లా మళ్ళీ కలవడానికి వీలు లేనంత తూర్తిగా విడదీస్తుంది.

ఇంతే కాదు. భాష వొక్కటే మానవజాతిని విడదీస్తుంది.

తెనుగు పనివా జొకడూ, యింగ్లీషుపనివా జొకడూ ఇల్లి పని లో చేర్చుకోమంటే మాంచెప్పగ మిల్లుయజమాని తెనుగుపనివాణి కూరంగా తరిమేస్తాడు.

గుజరాతీపనివాడూ, తెనుగుపనివాడూ ఇల్లి పని యిమ్మంటే అహమ్మదాబాదు మిల్లు యజమాని తెనుగుపనివాడి, యెడల చూపే దృక్పథం కూడా అక్షరాలా—సర్వార్థనా యిదే.

ఏం?

ఇది యెందు కిలా జరగాలి?

తన తోటి ఆంధ్రుణ్ణి కూలగొట్టి, అతని పదవి ఆక్రమించుకున్న అరవపెద్దమనిషిని తనకే వేసుకు వచ్చే ఆంధ్రుడి కిది అర్థం కాదు.

కొరి సొంతంగా కొనుక్కుని, మరిసిపోతూ కట్టుకునే బట్టలు మన దేశం మన దాలో ఆపార మన విజావం మన దని బావించే

వ్యాఖ్యాతకి. “ఆంధ్రుడికి అహమ్మదాబాదు, మాంచెప్పయో వొకటే” అనే మాటలో వున్నాదమే కనపడుతుంది.

ఇక నేను అడిగే దేమి టంటే?

“భారతీయుల వున్నాదం గుజరాతీల కుపయోగించింది. అలాగే ఆంధ్రుల వున్నాదం ఆంధ్రుల కుపయోగపడకపోతుందా? చూద్దాం.”

నిజా మాంధ్రులు మిస్లిము లయిపోవలసిం దేనా?

మతాంతరం వొద్దీ యెంత దుర్భరంగా వుంటుందో మన బ్రిటిషం ఘోషకు తెలవదు. ఉత్తరదేశం వార్తలవల్ల కొంతకొంత అర్థం కావచ్చు; కాని అవి ఆంధ్రులకు సంబంధించినవి కావు.

ఈబాధ మన ఆంధ్రులకున్నా లేకపోలేదు.

అది వొకమాత్రంగా కూడా లేదు.

ఒకడూ యిద్దరూ కాదు, దీనివల్ల డబ్బాయి లక్షల ఆంధ్రులు అటమటించిపోతున్నారు.

మన నిజామురాష్ట్రంలోనే యీమారగహోమం జరుగుతున్నది.

అసలు మన మతమే స్వపక్ష పరపక్ష నిరూపణామంగా వుంది.

మిస్లిముల మతాభినరగి దీనికి తోడయింది.

ప్రభువు మిస్లిము కావడం—అన్ని విధాలా మిస్లిములకే అక్కడ ప్రాధాన్యం వుండడం—ఇది అగ్రజాతులలో కూడా తల తిప్పేస్తున్నది.

యమబాధ లిక్కడే—తమ మతంలోనే అనుభవిస్తున్న అస్పృశ్యులు ఇస్లాంలో కలిసిపోతున్నారంటే అశ్చర్యం యేమిటి?

దీనిమీద మిస్లిముల ప్రోత్సాహం. అహ్వనం. మనవారి నిరసనం. బహిష్కారం.

ఇదివరకే లక్షల అస్పృశ్యులు మిస్లిము లయిపోయారు.

ఈస్థితిలో, తాను, తన జాతివారితో అన్యమతంలో కలిసిపోతా నని డాక్టర్ అంతేక్మర్ ప్రకటన.

ఇది నిజాము రాష్ట్రంలోని అస్పృశ్యులలో బాహట మైన తెగువ కలిగించింది. మిస్లిములలో అతి చురుకు వుట్టించింది.

అంతేక్మర్ కిప్పులు కొందరు కింద్రాబాదులో “అంతే క్మర్ యువజనసంఘం” ప్రారంభించారు.

కొందరు మిస్లిములు అంతేక్మర్ కు స్వాగతం యివ్వడానికి వెళ్లారు.

నిజాని కిప్పుటికే అతగాడు అన్యమతంలో చేరలేదు; కాని కిప్పులూ, ఆకెరులూ, కులంనాయూ అస్పృశ్యం వోర్పుకో లేక పోయారు.

నవాబ్ యార్జంగుబహద్దరుగా రని నిజామురాష్ట్రంలో వొక పెద్ద జాగీర్దారు.

అయన మతాభిమాని.

ఆరాష్ట్రంలో వున్న ౨౫ లక్షల అస్పృశ్యులూ ఇస్లాంలో చేరడానికి ఉత్సుకులయివున్నట్లు అయనకు పొడగిట్టింది.

వెంటనే ఆయన తన పరివారంతోనూ, అంతేతక్కువ యువజన సంఘసభ్యులు కొందరితోనూ బయలుదేరినారు.

ఎక్కడికీ, అని అడగడమూ చెప్పడమూ యెందుకూ?

అంధ్రుడికంటే స్వాభిమానదూరుడు మరొకడు లేడుగా?

ఓరుగల్లు, కరీంనగరు, నల్లగొండజిల్లాలలో ఆయన మొదట ప్రచారం సాగించారు. ప్రచారకులలో మస్లిములూ, అస్సెస్సెయిలూ కూడా వుండినారు.

ఆయన స్వయంగా కూడా గ్రామగ్రామమూ తిరిగారు.

మతక్షేత్రంలో పాటు పురుషులకు నాలుగేసి రూపాయలు—తుర్ఫీ—టోపీ—లాగు—చొక్కా—, స్త్రీలకు లంగా—రవిక— ఒక్కొక్కరికి తుదిధంగా బహుమతులు కూడా యిచ్చారు.

ఈడుస్తులు చూసుకుని, యాకొత్తమతం చూసుకుని, మస్లిం ప్రముఖుల ఆసరా చూసుకుని, మహాజ్వల మైన భవిష్యత్తు కల్పించుకొని ఆకొత్త మస్లిములు “మీకు నాకరీ చెయ్యిం” అని హిందువులమీద—అంధ్రులమీద తిరగబడ్డారు.

ఇది చూసి మనవారు గడగడలాడిపోయారు.

ఓరుగంటి ప్రభువుల సంతతి. సర్దారుల సంతతి. యోధుల సంతతి. గురువుల సంతతి. వర్తకుల సంతతి—అందరూ గుడ్లు తేలకేవారు.

ఇది చూసి ఆర్యసామాజికులు రంగంలో వురికారు.

వారు కష్టమఖాలు చెప్పారు. మంచిచెడ్డలు బోధించారు. శుద్ధి చేశారు.

యార్జంగు బహద్దరుగారు వెళ్ళిన చోటికల్లా వెళ్ళి ప్రతికూల ప్రచారం చేశారు.

కొంత ఫలం కలిగింది.

కాని అధికారులు ఆర్యసామాజికులనూ, అంధ్రులనూ, శుద్ధి పొందిన అస్సెస్సెయిలనూ బెదిరించారు.

అయినా, ఆర్యులు జంకలేదు. అంధ్రులను కూడా వారు జంక నివ్వలేదు. అదిమాంధ్రులకు కూడా వారు ధైర్యం కలిగించారు.

“అయ్యో! మాకు నాకరీ కావాలి. అది చేసేవారు ఏమతం వారయినా మాకు పేచీ లేదు. మీ మతంలో కలిసిన మా అస్సెస్సెయిలను మీను పొమ్మనడానికి కారణం వుంది. అదేమి టంటే? మా కళ్ళాలలో పొలిపోకే—అచారం వుంది. అది పనివాళ్ళ తొక్కాలి. అయితే, జుట్టూ, మొలతాడూ వున్నవాడే కాని అతని చెయ్యడానికి వీలేదు. ఈకొత్త మస్లిములకు అవి లేవుగా? మరి మీ మీ చెయ్యగలం?” అని అంధ్రులు జవాబు చెప్పారు.

కథ అడం దిరిగింది. కొత్త మస్లిములు శుద్ధి చేయించుకోక తప్పింది కాదు.

అయితే అంతా చేయించుకోలేదు. కొందరు మిగిలారు.

అనాథకరణాలయంలో ఇస్లాం మతంలో చేరకతప్పదు. కెయిల్లలో కూడా ఇది సర్వసాధారణమే. కొందర్ని నాకరీ లిచ్చిస్తూ అమతంలో నిలబెట్టగలరు.

ఇంతే కాదు.

మస్లిములు మాలమాదిగ స్త్రీలను వికా కట్టుకుంటారు.

ఇక్కడ వొక్క సంగతి.

పాదరాబాదులో వొక గొల్లదాని కొక కూతురు. తల్లికి మస్తీగా వుండగా వొకనాడు పాలు పోయ్యడానికి కూతురు వెళ్ళింది. ఒక దేవిడిలో నుంచి వస్తూవుంటే వొక మస్లింనాకరు పట్టుకుని దాన్ని చెరిచినాడు. గోల అయింది. రగడ జరుగుతుండగా వాని మొగుడు “ఇక నువ్వు నాకక్కలే” దని చెప్పాడు. అది చూసి వొక మార్టీ “చూశావా? నీకు కాపరం లేకుండా చేసుకుంటావా? నిన్నవరు చెరిచా రంటున్నావో అతను నిన్ను వికా చేసుకుంటాడు. మా మతంలోకి రా” అని పిలిచాడు.

చివరికి అలాగే జరిగింది.

ఇది యిలా వుండగా:

ప్రభుత్వంవారి మతకాఖలో పనిచేసేవా రంతా—జవానులతో కూడా అందరూ మస్లిములే.

ఆకాఖద్వారా కూడా మనవారి కి నేకచిక్కులు కలుగుతున్నవి.

నిజాము ప్రభుత్వం లండన్ లో మసీదు కట్టడానికి ఆయిదు లక్షల పౌనుల విరాళం యిచ్చింది. భరతఖండం మొత్తంమీద ఆనేక మసీదులకూ, దర్గాలకూ, గోలీలకూ విరాళం యిచ్చింది. మక్కా—నుంచి మదీనాకు ఎడారిలో కోడ్డు వేయించడానికి—పూర్తిగా సొంతంగానే వేయించడానికి పూనుకున్నది. హాజీయాత్రకు వెళ్ళే వారికి పెప్సెలెంయిలు ఏర్పాటుచేస్తుంది. వారిలోసర్కారు నాకరీలో వుండేవారికి జీతం యిస్తూ ఆరేసి నెలలు నెలవుకూడా యిస్తున్నది. ఇంచుమించు ప్రతి కచేరీ పక్కనూ మసీదు నిర్మాణం జరుగుతున్నది. రాష్ట్రం అంతటా మసీదులు వెలుస్తున్నవి. ప్రతి దినమూ వొంటిగంటవేళ నమాజుకోసం తురక అధికారుల కందరికీ నెలవు. రంజానులో నెలరోజులు పొద్దున్నే కచేరీలు. ఆనెలలో హిందూ హోటళ్లవారూ, హిందూకాఫీహోటళ్లవారూ వీధిగుమ్మాలకు తప్పకుండా పర్దా కట్టుకోవాలి. ఏమంటే? లోపల ఫలహారం చేస్తున్న హిందువులు వీధిని పోయే మస్లిములకు కనపడగూడదు.

నెలవు లేనిదే హిందువులు దేవాలయాలు కట్టుకోగూడదు. పాతవి మర్రామత్తు కూడా చేయించుకోగూడదు. ఆనెలవు పుట్టనే పుట్టదు. నాలుగు గోడలమధ్యా కూచుని సత్యనారాయణుడతం చేసుకోవాలన్నా అధికారుల నెలవు పొందాలి. సాధారణంగా నెలవు పుట్టదు.

హిందువులు ఎలాంటి ప్రారేగింపులు చేసుకోవా లన్నా నెలవు కావాలి. ఆనెలవు పుట్టదు. మస్లిములకు నెలవే అక్కలేదు.

ఉస్మానియాకాలేజీలో కూడా మస్లిం విద్యార్థుల కోసం మసీదు కట్టించింది ప్రభుత్వం. హిందువులకు దేవాలయం లేదు. గత ఫారం మొదలు టి. ఏ. డాక్ తురకవిద్యార్థులకు కుర్రానూ,

ఇస్లాంమతబోధా ప్రతిదినమూ చేస్తారు. హిందూవిద్యార్థుల కేమీ లేదు.

మతోత్సవాలకు సంబంధించిన పూరేగింపులు నడిపినందుకు ఇప్పుడు మనవారిలో ఆ నేకులమీద కేసులు ఉన్నవి. అవి వ్యతిరేకం అయితే మన ఆంధ్రులలో స్వమతాభిమానం చూపించినందు క నేకులు రెండేసి—మూడేసి నెలల క్రింద కిత్త అనుభవించవలసి వుంటుంది.

ఇవి, అక్కడ జరుగుతున్న వాటిలో లక్షలలోనున్న లెక్కకాపు.

ఏమిటి యీ ఔదత్యం.

దీనికి పారం లేదా ?

ఇక్కడ మనం గమనించవలసిం దేమిటంటే ?

ఇలాంటి బాధలు నిజాము రాష్ట్రంలో మహారాష్ట్రలకూ వున్నవి; కాని వారికి యిన్ని వుండవు. ఇంత క్రూరంగా వుండవు.

వారు ధైర్యంగా యెదురుకుంటారు. బ్రిటిషుమహారాష్ట్రల సాయం వారికి ఎలాంటి ధైర్యం కలిగిస్తున్నది.

అసలు మనవారికి మతాభినిరతే తక్కువ. ఉండినా వికమత్యం లేదు. తన్మూలంగా ధైర్యం కూన్యం. అపైని వారికి మన బ్రిటిషాంధ్రుల లోడ్చుటు లేదు.

ఖిలాఫత్తుకోసం చెబ్బలు తిన్న—జెయిల్సుకొన—మన కాంగ్రెస్సాంధ్రులలో వొక్కరికి యీసంగతులు తెలవవు. చెబితే, వీటిని వారు “స్వల్పవిషయాల” కింద కట్టేసి, చీనా వారికి సాయంచెయ్యడానికి, స్పెయిన్ వారికి సానుభూతి తెలపడానికి వెళ్ళిపోతారు.

ఇంతటి :

అర్యసామాజికుల సాయం వస్తే గాని మన నిజామాంధ్రులు నోరెత్తలేకపోవడం యేమిటి ?

అర్యసామాజికులు ప్రాయశః ఆంధ్రేతరు. వారిలో ఆంధ్రులు కూడా కొందరుండినా ప్రముఖులయి వుండరు.

సహజమైన ధైర్యసాహసాలూ, మతాభినిరతే లేకపోవడం చూసి అర్యసామాజికులు కూడా వొకప్పుడు మనవారిని లోకున చెయ్యవచ్చు.

ఇది మనకి శ్రేయస్కరమా ?

ఈమతాంతరప్రవేశంవల్లనే అక్కడి మన ఆంధ్రజాతి దినదినమూ తగ్గిపోతున్నది. దుర్బల మయిపోతున్నది. హాస్యాస్పదం అయిపోతున్నది.

దీనికి ప్రతిక్రియ లేదా ?

ఇది గమనించలేని మనం మరేమి సాధించగలమా ?

మూడో బడ్జెటు

మద్రాసు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం మూడో బడ్జెటు ప్రతిపాదించి నెగ్గించుకున్నది.

కాంగ్రెసువా రంతా దాన్ని మెచ్చుకున్నారు. చెట్టివాడు కుమారరాజు, సర్. మహమ్మదు ఉస్మాన్ ల వంటి ప్రతికూలురు మాదా దాన్ని మెచ్చుకున్నారు.

ఒక్క మన సర్. రెడ్డినాయుడుగారు మాత్రమే దాన్ని చిక్కగా విమర్శించి, ప్రతిపద్య సావధానంగా ఖండించి, తీవ్రంగా విరసించారు.

కాంగ్రెస్సాంధ్రు లయి వుండినీ వొక్క లక్కరాజు గుబ్బా రావుగారు మాత్రమే దాన్ని విరసించబోయారు.

మన మంత్రులు, ఒక్క గాంధీగారిని సంతోషపెట్టడానికి క్రమాంతరాలమీద నికర మైన ఆదాయం వదులుకున్నారు. ఇంకా వదులుకోవలసివారు.

అలాంటి పూడ్చుకోడానికి, ప్రజలకు పీడకరాలయిన కొత్త పన్నులు వేశారు. చిన్న రేవుల నిధి రం లక్షల పైచిలుకు కావేశారు.

ఇంత చేస్తేగాని ఆయవ్యయాల సరిపుచ్చుకోలేని మంత్రులను సమర్థించడం అంటే యేమిటో వోటరు లలోంచివాలి.

గిరిం లక్షలు అప్పు కూడా చేశారు.

అరిక వేర్లు వాయిదాల ప్రకారం అప్పులు తీర్చడానికి చూస్తారు. కాంగ్రెసు మంత్రులు అప్పుచెయ్యడమే వాయిదాల ప్రకారం జరుపుతున్నారు.

ఇది మూడో అప్పు. ఇప్పటికి వీరు చేసిన అప్పు నాలుగున్నర కోట్లకు మించింది. తక్కిన రెండు సంవత్సరాలూ కాంగ్రెసు పరిపాలనం తప్పకపోలే—ఈరేటున చూసుకున్నా మనకి ఏడున్నర కోట్ల అప్పు తప్పదు.

మరి చేసిన ఘనకార్యాలు ?

హిందీని నిర్బంధం చెయ్యడం. ఊరూరా రాటపు జెండా లెత్తడం.

ఈసంవత్సరం బడ్జెటు ఆంధ్రులకు నిరూపణామంగా వున్నది.

ఇందుకోసం మేమున్నూ రాజగోపాలాచారిని మెచ్చుకుంటున్నాము.

ఈనాటికి శతకం మూరాలి

కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీ సభ్యులలో పన్నెండుగురు రాత నామా లిచ్చారు.

బోసుగారి ఆరోపణలకు కినిసి వారా పని చేశారు.

మరి తాము చేసిన ప్రతికూలప్రచారం మాట ?

వర్కింగు కమిటీ సభ్యులను పురస్కరించుకునే బోసుగారిని విరసించడం కాస్త్రీయ మేనా ?

దానికి కిక్ లేదా ?

సైప్రాగారు కూడా అలాంటి కర్మింగు కమిటీలో వుండడం ఆసాధ్యం అన్నారే ?

ఇదిన్నీ ఆరోపణ కాదా ? దీనికి సైప్రాగారిమీద కనియరేం ? వారికి జవాబయినా చెప్పరేం ?

బోసుగారి ఆరోపణల కంటే యిది తక్కువది కాదే ?

సత్యాహింసలతో పాటు మైత్రీ మొగమెట్లమూ కూడా గాంధీగారి యీ ఆనుచరులకు మూలమూత్రాలా ?

ఇది యిలా వుండగా—

సైప్రాగారి ధోరణి యేమిటి ?

తమ ఆరోపణలను బోసుగారు పసంహరించుకోవాలా ?

కర్మింగుకమిటీ విశ్వసించతగ్గది కాదా ?

ఈమాటలకు సమన్వయం యేదీ ?

బోసుగారిని ఉపసంహరించుకోమన్నట్టే కర్మింగుకమిటీ సభ్యులను పశ్చాత్తాపపడ మని అడేకించరేం ?

పరిస్థితు లన్నీ సమన్వయించి చూస్తే కాంగ్రెస్సు నియంతలలో సామరస్యం వున్నట్టు తోచదు.

కలతలు బహిరింగంగానే విజృంభించడానికి వ్యవధి కూడా అట్టే కావలసివట్టున్నా తోచదు.

కాంగ్రెస్సు చరిత్రలో, దాన్ని దేశీయులు గమనించింది మొదలు నాయకత్వానికి సంబంధించిన కలతలు బహువచనం మీదే వున్నాయి.

కాంగ్రెస్సు నాయకత్వం మారవలసిన సమయం అసన్నమే అయింది.

“సందో రాజా భవిష్యతి”

రాజకోట గొడవలో చక్కని అల్లిక కనపడుతున్నది.

ఆ అల్లికలో జటిలలే కాదు, చాతుర్యమూ, లాఘవమూ, కూడా ప్రతిఫలిస్తున్నవి.

౧౫౩౯ లో గాంధీగారి కిది రెండో ప్రతిఘటన !

అమోఘ మైన ప్రతిఘటన !!

రాజకోట ప్రభువు ఇందులో నిమిత్తమాత్రులు.

గాంధీగారు, రాజకోట వెళ్లటప్పడు చెప్పింది వొకటి, వెళ్లక చేసింది వొకటి.

దీనికి తగ్గట్టుగానే, మొదట వొడంబడిక అంగీకరించడానికి వీలు లేదని తీరస్కరించిన రాజాగారు, చివరికి, పూర్తిగా అంగీకరించారు.

ఏమిటి దీని అంతర్యం ?

గాంధీగారికి విజయం అకోపించి, ప్రజలు, ధన్యవాదాలు విన్నవించుకుంటున్నారు.

ఇందులో సందర్భశుద్ధి వున్నదా ?

ఇదే నిజ మయితే, రాజాగారు ఆసమర్థు లని చెప్పాలి. ఆనర్హు లనీ చెప్పాలి.

కాని చతుశ్కున అంతమాట అనెయ్యడం సరసమా ?

రాజాగారు ఏకాకి కారు. నిరంకుశులున్నా కారు.

అత్యీయపరివారం అలా వుండగా, సలహా చెప్పడానికి, వారికి, రసీదెం టున్నాడు.

తైస్రాయిగారు కూడా యిందులో కలగజేసుకున్నారు.

కాగా, రాజాగారు రిందులో ప్రజ్ఞ కనపరచాలి ; కాని వెకిలి తనం చూపించకూడదు.

ఈదృష్టితో చూస్తే, యిందులో యెత్తుపైయెత్తే వున్నది ; కాని చేతకానితనం లేదు.

పటేలుగారు విధించినట్టు, రిఫారమ్సు కమిటీలో, ప్రజా పరిషత్తువారికే పదింటి ఏడు స్థానాలు దఖలుపడుగాక.

వోటింగు హక్కున్నా వారికే వుండుగాక. అయితే, ఆకమిటీ రిపోర్టు సిఫారసే కాని కాసనం కాదు.

అది యివాళే తయారూ కాదు.

పైగా, పటేలుగారి పక్షానికి కమిటీలో మెజారిటీ వుండడానికి గాని, అవొడంబడిక, ఆకమిటీ సిఫారసులను అంగీకరించి తీరా లనీ కాదు.

అసిఫారసులు, రాజాగారు, అంగీకరించా వచ్చు, తోసివెయ్యా వచ్చు. మన్నించా వచ్చు, తీరస్కరించావచ్చు. పరిశీలించనూ వచ్చు. బుట్టదాఖలే చేసెయ్యనూ వచ్చు.

ఏమి చేసినా చెయ్యవచ్చు.

ఏది యెలా గయినా యిది యింతలో లేలేది కాదు.

కాని, గాంధీగారు వెంటనే శుష్టుగా భోజనం చేస్తారు.

సంసానం విడిచి వెళ్లిపోతారు.

మళ్ళీ సంసానంలో ప్రవేశించి అభోజనం కూచోడానికి చాలికి అవకాశం దొరకదు.

ఈదోసందులో కాంగ్రెస్సు బండారమున్నూ బయటపడు తుంది.

వింటూ చూస్తూ వుండాలి.

సర్కారు ఉద్యోగాలలో మన వాటా

ఇంజనీరింగు డిపార్టుమెంటులో, ధవళేశ్వరం సర్కిల్లో ఎక్కి మ్యాటిపు ఇంజనీయర్లు పదవులు ఆరున్నాయి. నూపరింపెండింగు ఇంజనీయరు పదవి వొక టున్నది ; కాని ఈ యేడు పదవులూ అరవ లాక్రమించుకుని వున్నారు.

మహోన్ టయినా మన ఆంధ్రుల కిలాంటి భుక్తం కాని, దీనికి తగిన సద్దుబాటు కాని లేదు.

ఇందులోనే కాదు ప్రతి డిపార్టుమెంటులోనూ—ఇక్కడే కాదు ప్రతిచోటా—ఇంతమాత్రమే కాదు ఇంకా యెంతో యెక్కువగా వ్యత్యాసం కనపడుతూ వుంది.

అంధ్రపార్లమెంటువారు ప్రకటించిన-ఈసంచిలోనే మరొక చోట వున్న అంకెలు చూస్తే ఈ అన్యాయం యెంత హద్దుమీరి పోయి వున్నదో బోధపడుతుంది.

“ఇంతా చేసి వుద్యోగాల కోసమా మీ తగువు?” అనే పెద్ద మస్యలు లేకపోలేదు.

ఎందుకు కాగూడదు?

ఉద్యోగా లిమ్మని నిక్కచ్చి చెయ్యడానికి మన అంధ్రులకు హక్కున్నది.

మనం అగంతుకులం కాము.

మృదాను ప్రెసిడెన్సీలో ప్రతిదాల్లోనూ మనకి సగం వాటా వున్నది.

రాజ్యాంగంలో వుద్యోగా లాక పద్దు.

ప్రధాన మైనపద్దు.

ఉద్యోగాలు కోరడం జీతపురాళ్ళకోసమే కాదు, జాతీయ వికాసం కోసం.

ఉద్యోగాలలో ఏజాతికి సరియైన వాటా భుక్తం కాదో, అజాతి అవశ్యకాలు గుర్తించబడవు. తీర్పునూబడవు.

భౌతికంగా అజాతి బాగుపడదు.

అయితే, మనకి వుద్యోగ దారిద్ర్యం యెందు కేర్పడింది?

అదిలో, ఇంగ్లీషు ఆఫీసర్లు, తమకి పోగా మిగిలిన వుద్యోగాలు, ఈ ప్రెసిడెన్సీలో వున్న అయిదారు జాతులవారిలోనూ వొక్కరికే—భలానావారికే అని నిర్దేశించ లేదు.

కష్టపడి చదువుకున్న వారికి—చదువుకుని సమర్థత సంపాదించు కున్న వారికి—సమర్థత సంపాదించుకుని కోరినవారికి—కోరి దీక్ష పట్టినవారికి—దీక్షపట్టి గట్టిగా ప్రయత్నించినవారికి—ప్రయత్నించి విడిచిపెట్టినవారికి ఎక్కడా ఎప్పుడూ మంచి అవకాశాలుంటాయి.

అ అవకాశాలు వినియోగపరుచుకొన్నవారికి ఉద్యోగాలు దొరు కుతాయి.

నిజం చెప్పవలసివస్తే మనవారిలో యీ లక్షణాలు తక్కువ.

సోమరితనమూ, నిర్లక్ష్యభావమూ, ఇల్లు కదలలేని జబ్బూ మనలో వున్నాయని మనం అంగీకరించకతీరదు.

ఉన్న హక్కు భుక్తపరుచుకోగలిగే ధైర్యపాపాసాలు కూడా మనలో తక్కువ అని మనం వొప్పుకోకతీరదు.

జన్మిస్తుపక్ష నాయకులైన మన బ్రాహ్మణేతరాంధ్రప్రముఖులు తమ చేతిలో వుండిన వుద్యోగాలన్నీ బ్రాహ్మణేతర్లకే యిచ్చా రని మనలో గోల చెప్పుగానే వుంది;

కాని యేదీ?

అరవలను పట్టి చూస్తే మన బ్రాహ్మణేతరుల కయినా తగినన్ని వుద్యోగా లేవీ?

అవకాశాలున్నంతవర కయినా వారు బ్రాహ్మణేతరులను వుద్ధ రించిన చేదీ?

జన్మిస్తువారికి కూడా అంధ్రత్వం జాతీయాభిమానం కలిగించ లేక పోయింది.

అవుద్యోగాలు పడసిన బ్రాహ్మణేత ర్లయినా అరవలే అయి పోయారు.

ఉద్యోగా లిచ్చే పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషనులో కూడా అడినుంచీ అరవలిద్దరూ అంధ్రు డొక్కడూ అయినప్ప డిది మరోలా యెలా జరుగుతుందీ?

ఏతావతా:

మనపటిలాగ యీవిషయం యిప్పుడు వ్యక్తిపరం గా విడిచిపెట్ట డానికి వీలులేదు.

జాతిపరంగా మన మీ స్వత్వం సాధించుకోవలసిన సమయం వచ్చింది.

అరవలలో సామాన్యయువకులు కూడా పదవీలాభం పొంది కులాసాగా కాలం గడుపుతూ వుండగా, మన అంధ్రయువకులలో అలోక సామాన్యయోగ్యతలు కలవారు కూడా నీడ లేక కుంగిపోతూ వుండడం చూసేమాడనట్టు నిర్లక్ష్యంగా విడిచిపెట్టతగ్గది కాదు.

అన్ని విధాలా తొందర కలిగించగలిగినప్పుడే మన కీవిషయంలో ముక్తి.

మనవాళ్లు లేకపోవడంవల్లనే తెనుగుజిల్లాలలో మైనరు ఇరిగే షను పనులలో కూడా సకాలంలో యేర్పాట్లు జరగకుండా పోతు న్నువి.

ఈమహాభాగ్యాని కేనా యీశ్వరాదేశం?

అభోజనక్రంతం చేసి, చివరికి గాంధీగారు సంపాదించుకున్నది విజయ మయినా అపజయ మయినా, వారు రాజకోటరాజాగారి మీద దండెత్తడం మాత్రం చాలా అసందర్భంగా వున్నది.

భరతఖండంలో ఎన్నో వందల స్వదేశసంస్థానాలున్నవి. వాటిలో యీరాజకోట చిన్నది.

చాలా చిన్నది.

దానికి సంబంధించిన ముఖ్యవివరా లిలా వున్నవి.

ప్రభువు పేరు, హిస్ హానస్ శ్రీశక్తింద్రసింహాజీతామారు సాహేబ్.

జననం, ౧౯౧౦ మార్చి ౪ వ తేదీన. సింహాసనారోహణం ౧౯౩౧ ఏప్రిలు ౨౧ వ తేదీన.

వంశం, జడేశీరాజపుత్రులకు సంబంధించిన విభానీ కాళుకు చెందినది.

విద్యాభ్యాసం, మొదట, రాజకోటలోనే వున్న రాజకుమార కాలేజీలోనూ, తరువాత, లండన్ లో హైగేట్స్ స్కూలులోనున్న పరిపాలనకు సర్వాధికారాలూ వున్నవి.

సంస్థానం జైకాల్యం ౨౦౩ చదరపుమైళ్లు.

జనసంఖ్య ౭౫,౫౪౦.

నగటు రెజిస్ట్రీ ౧౨,౫౦,౦౦౦.

ఫిరంగుల గౌరవం వంశపరంపరగా.

ప్రజాప్రతినిధిసభ (Peoples Representative Assembly) సాయంతో సెక్రటరీయేట్ పద్ధతి నడుపించి పరిపాలన జరుగుతున్నది. సార్వజనిక నియోజకత్వం గల రెజిస్ట్రీపుకొన్నిలో దానికి మూలంగా వున్నది. ప్రజాసత్తాక మైన మునిసిపాలిటీ వున్నది.

రాజకోట పట్టణం చక్కని వర్తక స్థానం. అక్కడ అనేకపరిశ్రమలు నిర్వహించబడుతున్నవి. రాజకోట పశ్చిమఇండియా స్టేట్స్ ఏజెన్సీకి ప్రధానస్థలం. అక్కడ మాడు రెయిల్వే లైనులు కలుస్తున్నవి. విద్యావిషయంలో కూడా కథియవారు కంతా అది శ్రేష్ఠం. పట్టణంలో రాజకుమారకాలేజీ వున్నది. గర్భంధనం హతీ లెప్పు ఓ లైపు కాలేజీ వున్నది. స్త్రీల కోకటి, పురుషుల కోకటి ప్రెయినింగు కాలేజీ లున్నవి. బాలికలకు ప్రత్యేకంగా హైస్కూలున్నా వున్నది.

రాజకోట తామూర్ సాహెబుగారు గాంధీగారికి పూర్తిగా లొంగిపోతారే అనుకుందాం. అయితే, హైదరాబాదు, మైసూరు, బళ్ళారి, గ్వాలియరువంటి పెద్దపెద్ద సంస్థానాలకు అది గుణపాఠం కానేరదు. తరవాతి సంగతి యేమయినా, గాంధీగారికి, ముందు, అక్కడ ఆపెద్దసంస్థానాలలో ప్రవేశమే దొరకదు.

అంధవిశ్వాసం తప్ప గాంధీగారి యీరాజకోటప్రయత్నాలను ప్రశంసించలేదు.

రాజకోట సంస్థానం, గాంధీగారి జన్మస్థలం కావచ్చు. అయితే, కాంగ్రెసు నియంతకు కూడా ప్రాంతీయాభిమాన మేనా?

గాంధీగారిది సానబలం మాత్ర మేనా?

పెద్ద సంస్థానాలను దారికి లేగలిగితే చిన్న సంస్థానాల విషయమై ప్రయత్న మే చెయ్యనక్కర్లేదు, తెలుసా?

ఆంధ్ర పతాక

రెజనాడ ఆంధ్రపార్లమెంటులో ఫిబ్రవరి ౨౬వ తేదీని ఆంధ్ర పతాకోత్సవం జరిగింది.

ఆంధ్రసామ్రాజ్యం కూలిపోయిన తరువాత యిన్నాళ్ళకి మళ్ళీ ఆంధ్రపతాకం యెగరడాని కిదే మొదలు.

పండ్లంగి శేషవరాపుపంతులుగారు స్వయంగా పతాకం తయారుచేయించారు.

పతాకలో మధ్యగా పీల్చుగా కనపడేటట్టు తామరా వున్నది. పైని తామరపువ్వున్నది. దానికి కుడిదిక్కున కలవపువ్వు, ఎడమదిక్కున గులాబీపువ్వు వున్నది. కిందినుంచి పైకి ఆయిమాలగా, తామర, కలవపువ్వులకు నడుమగా ఖడ్గమూ, తామర, గులాబీ పువ్వులకు నడుమగా బాణమూ వున్నవి.

పతాక అడుగుభాగం ఎర్రగానూ, పైభాగం అకుపచ్చగానూ వుంది.

ఎరుపు కొర్యదైర్యాలకూ, అకుపచ్చన కాంతభావానికి ద్యోతకాలు. మూడు పువ్వులూ రాయలసీమా, చాళుక్యసీమా (సర్కార్లు), కాకతీయసీమా (నిజామాంధ్రదేశం) — ఈ మూడింటికీ చిహ్నాలు.

ఆంధ్రపతాకను గురించి యిప్పుటి దాకా యెవరూ శ్రద్ధపట్టలేదు. ఈవిషయంలో పనిచెయ్యడానికి ప్రభులు శేషవరాపుపంతులుగారే.

వారి సమయమూర్తి ప్రశంసాపాత్రంగా వుంది.

సభలో, కొన్ని మార్పులు చెయ్యాలని నూచనలు వచ్చాయి. రాటపుజెండా లాగ వొక పక్షంవారికే కాక, ఆంధ్రులకందరికీ సమ్మత మయేటట్టు అవసర మయితే మార్పులు చేసి యీపతాకను గౌరవించాలని నిర్ధారణ జరిగింది.

శేషవరాపుగారు సమ్మతించారు.

ఈపతాక ఆంధ్రోద్యమం మళ్ళీ విజృంభిస్తున్న దనడానికి చిహ్నంగా వున్నది.

తేలింది యిదన్న మాట

త్రిపురీ కాంగ్రెసుకి గాంధీగారు వెళ్లేటట్టు లేదు.

శరీరవారంతా మొగమొగాలు గూసుకుంటున్నారు.

కాళ్ళూచేతులూ ఆడక తెల్లపోతున్నారు.

చాలా వింతగా వున్నది.

కాని యిందులో వున్న రహస్యం యేమిటి?

కాంగ్రెసు పత్రికలు, “ఇదంతా గాంధీగారి మహిమ”

అంటున్నవి.

“అయన మహాతపస్వి” అంటున్నది.

“ఏకైక నాయకులు” అంటున్నది.

“అయనను కా దని తిరస్కరించి, పూపిరి పీల్చగలవాడు కాంగ్రెసువలయంలో మరి లే” డంటున్నది.

నిజమే.

ఒప్పుకుంటున్నాం.

ఇదంతా గాంధీగారికి ఘనతే.

ఇదంతా గాంధీగారికి ప్రశంసే.

అయితే, మరి కాంగ్రెసు మాటా?

భరతఖండంలో కల్లా పే—ద్ద రాజకీయపక్షం అనిపించుకుంటున్నది—ఏకైకసంస్థ అని పొగడించుకుంటున్నది—పూర్తిగా యాభై సంవత్సరాలు గడిపినది—గొడ్డుపోయిందన్న మాటేనా?

కాంగ్రెసు సంఘాలు వొక్కొక్క పెద్దమనిషి పేరు చెప్పి జయజయధ్వానాలు చేస్తేస్తాయే? సమ్మానాల మీద సమ్మానాలు జరిపేస్తాయే? రెక్కలు ముక్కలు చేసుకునీ, దుంపలు దంపలు చేసుకునీ వుక్కిరిబిక్కిరి అయిపోతాయే?

వారివల్ల యేమీ కాదా?

వారిలో నొక్క రయినా కథ నడపలేరా ?
 గాంధీగారు కాంగ్రెసు సభ్యులే కాదు. అయినా వారు జైళ్ళక పోతే కాంగ్రెసు లేదా ?
 నేటికి లెక్కలేనిన కాంగ్రెసు సభ్యుల నికరం సంఖ్య, ఆక్ష రాలా, నలభై నాలుగు లక్షల, డబ్బయ్యేనిమిది వేల, యేడువందల యిరవై.
 వీరంతా జైలునా కాంగ్రెసు లేదా ?
 సెబాస్ట్ !
 గాంధీగారి నాయకత్వానికి పర్యవసానం యిదా ?
 వారు యిరవై సంవత్సరాలు చేసిన గాఢతపస్సుకి ఫలితం యిదా ?

హిందీ ముప్పు తెచ్చి పెడుతుంది

జనక—అంటే ౧౯౧౬ ఆగ్రాంతంలో, సామాన్యభాషను గురించి ఆంధ్రప్రతికూ కృష్ణాప్రతికూ తీవ్ర మైన వాదం జరిగింది.
 అప్పట్లో ఆంధ్రప్రతిక సంపాదకులు శ్రీహరిసర్వోత్తమరావు పంతులుగారు.
 కృష్ణాప్రతిక హిందీ కావా లనీ, ఆంధ్రప్రతిక ఇంగ్లీషు కావా లనీ డిక్టేట్ చేసింది.
 ఆరెండు పనికి రావని నావాదం.
 అప్పుడు, నారేఖలు, ఆంధ్రప్రతికలోనూ కృష్ణాప్రతికలోనూ కూడా ప్రకటించబడ్డవి.
 ౧౯౧౯ లో, మద్రాసులో జరిగిన ఆంధ్రసారస్వతపరిషత్తుమా వేళానికి అధ్యక్షత వహించిన కొమరాజు లక్ష్మణరావుపంతులు గారు హిందీని నిరసిస్తూ మాట్లాడారు. ౧౯౨౨ సంవత్సరం మొయి నెలలో, విద్యాశేఖర. అక్కిరాజు ఉమాకాంతం పంతులుగారు, తమ తెనుగుదేశవాఙ్మయప్రతికలో, అతివివరంగా ౧౧ పేజీల తీవ్ర చర్చ చేసి హిందీని స్వీకరించడం బుద్ధితక్కువ పని అని స్పష్టపరి చారు.
 తరువాత దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు కూడా సమాజావేశం తో హిందీని ప్రతిఘటించి వుండినారు.
 ౧౯౨౪-౨౫ లలో ప్రబుద్ధాంధ్రలో నేను హిందీని నిరసించాను.
 ౧౯౩౪ జూలై మొదలు ఇప్పటికీ ప్రబుద్ధాంధ్ర ప్రకటించిన ప్రతి నెలలోనూ నేనే ప్రతిఘటన చూపిస్తూనే వున్నాను.
 ౧౯౩౪ అగష్టులో భారతి నావాదం సమర్థిస్తూ హిందీని ఎది దించింది.

ఆవ్యాసం అనువదించుకుని, ఆసంవత్సరం అక్టోబరులో ప్రకటించుకోవడమే కాకుండా, కర్ణాటక సాహిత్యపరిషత్తుప్రతిక, యాచిచ్చు కన్నడదేశంలో కూడా లేపింది. దానిమీద కన్నడు లక్షకులు దాన్ని పురస్కరించుకుని హిందీని ప్రతిఘటించారు. వారి నిరోధం సహించలేక కలెక్టరుగారు వొకమాటు చాలా తబ్బిబ్బు లయి పోయిన్నీ వుండినారు.
 తరువాత ప్రజామిత్ర, మొదలైన ఆంధ్రప్రతికలు పూర్తిగా నావాదం అంగీకరించి హిందీని నిరసించాయి. ఆంధ్రప్రతిక కూడా నావాదం అంగీకరించిన వందర్భాలు లేకపోలేదు.
 సరే, యిప్పుడేవిషయమై జనవాణి చూపిస్తూ వున్న ధైర్యసాహ సాలూ, శ్రద్ధాసక్తులూ జగద్విదితాలే. బాధ్యత యెరిగిన సర్. రెడ్డి నాయడుగారివంటి ఆంధ్రనాయకులు కూడా హిందీకి ప్రాతిఘట్యమే చూపిస్తున్నారు.
 ఇలాగ అదినుంచీ ఆంధ్రపండితులూ, ఆంధ్రప్రముఖులూ, ఆంధ్ర ప్రతికలూ, బాధ్యత గల ఆంధ్రపౌరులూ హిందీప్రాతిఘట్యం కన పరుస్తూ వుండగా—గాంధీగారి హిందీప్రచారం నిరసిస్తూ వుండగా మన తెనుగుపార్లమెంటరీ శక్రబట్టు కొందరూ, తెనుగుమంత్రులు కొందరూ, తెనుగుదేశంలో హిందీకి ప్రతిఘటన లేదని అరవదేశం మారుమూలల్లో విన్నవించుకుంటున్నారు.
 ఏమిటి దీనినిల్ల ప్రయోజనం? ఇది అత్యుద్రోహం చేసుకోడం అనాలా, కళ్ళూ చెవులూ పనిచేయ్యక పోవడం, అనాలా ?
 జాగ్రత్త.
 హిందీ, మనుష్యులను కూడా తప్పుదారిలో పెడుతుంది.

గంధర్వకళ

రక్తపుష్టి, వీర్యవృద్ధి, సరములకు బిగి కలిగించు లేహ్యము ఆ నేకులకు మరల మగతనము కలిగించి మెప్పుపొందినది
 గంధర్వకళ - పురుషులకు వయస్సంభవము చేసి మదిమివలని బాధలు, వ్యాధులు రాకుండ కాపాడుటలో దీనికి ప్రత్యేకశక్తి యున్నది. దీనిని శేవించునపు డెట్టి పస్యమున్ను చేయనక్కరలేదు. ఇది ఆకలి వుట్టించును. జీర్ణశక్తి కలిగించును. రక్తము శుద్ధిచేయును. వీర్యము వృద్ధిచేసి గట్టిపరిచి నరములకు పలుత్వము కలిగించి పురుషు లకు కొత్తశక్తి కొత్తఉత్సాహము కలిగించును. కీళ్ళనొప్పులు, దుర దలు, తిమ్మెరలు, చర్మవ్యాధులు పోగొట్టును. సహజేహముల మీద ఇది చాలా పనిచేయును. సుఖవ్యాధులు జీర్ణించి పుంస్త్యము తగ్గిపోయినవారికిన్ని ఇది అద్భుత మైన ప్రభావము కనపరుచును. శుక్రనసప్తము ఎంత యొక్కు-వగా నుండినా అతిక్రిస్తుముగా కట్టును. అనందము ఉల్లాసము కలిగించును. వారెంతరాళ్ళకు పుష్టిచేసి వారి శరీరమునకు పూర్వపు బిగి కలిగించును. పరిశుద్ధమైన స్త్రవ్యము కలిగించును.
 పాను దు ౩-0-0

గంధర్వసార్వసీ, ఇన్నిన్ పేట—రాజమండ్రి

సత్యస్వతిగ్రంథమండలి

కర్ణాటక ప్రభుత్వ వీధి

భాజము హేంద్రవరము

నవలలు—నవరసభరితములగు నవలలు—మచ్చటకూర్చు అచ్చుతో—ముద్దరాలకు క్యాలిగో బయిండుతో—రెండుమాసముల కొక్కచెక్క—ని నవల. నడుమ నడుమ చిన్న చిన్న అనుబంధగ్రంథములు తెలుగుదేశమునకు. చందాదారులకు ప్రవేశమును రు 0-4-0 చందాదారులు ఒకేసారి రు 7-8-0 ను ముందుగా పంపినచో వరుసగా అరుపుస్తకములు అనంతముల పొందవచ్చును.

ఇంతవరకు వెలువడిన గ్రంథములు

11 ప్రేమగుండరి	1 8 0	26 జాగిలము	1 8 0	41 భిన్న హస్తము (2వ భాగము)	1 8 0
12 చోరశిఖామణి	1 8 0	27 మొగలాయీదర్బారు 2 భా	1 8 0	42 కంకారహస్తము	1 8 0
13 లక్ష్మీప్రసాదము	1 8 0	28 సరస్వతి	1 8 0	43 సంజీవి (1వ భాగము)	1 8 0
14 హత్యారహస్యము	1 8 0	29 అనందాభాయి	1 8 0	44 గంజీవి (2వ భాగము)	1 8 0
15 ఫాల్గు (1వ భాగము)	1 8 0	30 హత్యా స్వేదనము	1 8 0	45 క్రజరాణి	1 8 0
16 ఫాల్గు (2వ భాగము)	1 8 0	31 మొగలాయీదర్బారు 3 భా	1 8 0	46 హత్యాధ్రువు	1 8 0
17 కుముద్వతి	1 8 0	32 గంగ	1 8 0	47 కాశీఖండము	1 8 0
18 చిన్నకోడలు	1 8 0	33 మొగలాయీదర్బారు 4 భా	1 8 0	48 సేవాశ్రమము (1వ భాగము)	1 8 0
19 రహస్యభేదనము	1 8 0	34 కోహనూరు	1 8 0	49 సేవాశ్రమము (2వ భాగము)	1 8 0
20 సింహగడము	1 8 0	35 అటిక్ మజీలా	1 8 0	50 దానీకన్య	1 8 0
21 మణిహారము	1 8 0	36 ఆపరిచిత	1 8 0	51 శ్రీసాహసము (ప్రథమభాగము)	1 8 0
22 మొగలాయీదర్బారు 1వ భా	1 8 0	37 అంతఃపురము (1వ భాగము)	1 8 0	52 శ్రీసాహసము 2వ భాగము	1 8 0
23 కుటుంబచక్రము	1 8 0	38 అంతఃపురము (2వ భాగము)	1 8 0	53 మేరీరాణి	1 8 0
24 రాజగుండరి	1 8 0	39 అగ్రహారము	1 8 0	54 రాజ్యలక్ష్మి	1 8 0
25 కుంకుమభరణి	1 8 0	40 భిన్న హస్తము (1వ భాగము)	1 8 0	55 రీల	1 8 0

అనుబంధములు

1 మృత్యుతరంగిణి	0 12 0	10 క్యామల	1 0 0	19 కథావళి	1 0 0
2 అభాగిని	0 12 0	11 కాంతం కథలు (చిన్నకథలు)	1 0 0	20 నాలుగుకథలు	1 0 0
3 చంద్రవేది	0 12 0	12 కాలసర్పి	1 0 0	21 నీతిప్రబోధిక	1 0 0
4 విదురని యువదేశములు	1 0 0	13 భారతకథాసారం	1 0 0	22 అదర్శము (1వ భాగము)	0 12 0
5 కాంచనమాల	1 0 0	14 కథాకల్పవృక్షి (చిన్నకథలు)	1 0 0	23 ఉదంకుడు	0 12 0
6 నీమంతిని	1 0 0	15 అరక్షణియ	1 0 0	24 భేతాళకథలు	0 12 0
7 నుకీల	1 0 0	16 మాధవి	1 0 0	25 దయ్యాలు	0 12 0
8 శకరేఖ	1 0 0	17 లలిత	1 0 0		
9 యమునాబాయి	1 0 0	18 పెండ్లిదండ	1 0 0		

నాటకములు

1 మూర్ఖిందేయ	0 12 0	5 హాజహాను	1 0 0	9 దంపతులు	1 0 0
2 అహల్యాకావలిమోచనము	0 12 0	6 నూర్జహాను	1 0 0	10 విజయవిజయం	1 0 0
3 మివాదపరీక్ష	1 0 0	7 దుర్గాదాసు	1 0 0	11 భక్తకుచేల	1 0 0
4 వరహాల	1 0 0	8 చంద్రగుప్త	1 0 0		

ఈ పుస్తకాలు రాజమండ్రి కలాభివర్ధనీ పరిషత్తులోకూడా దొరుకును

వస్తుగుణప్రకాశిక

గిల్లు కాలికో బైండుతో,

అనుబంధములతో

1150 పేజీల గ్రంథము

ఇది సమస్త వస్తువులయొక్క గుణములను సంపూర్ణముగ తెలియజేయు నూతన గ్రంథము. ఆంధ్రవైద్యలోకమునకు, స్త్రీ పురుషులకు మిక్కిలి యుపయోగకరమగునట్లు సుప్రసిద్ధ ఆయుర్వేదవైద్యశిఖామణులు ఆయుర్వేదభూషణ, భిషగ్వర, పండిత బ్రహ్మశ్రీ వీటూరి వాసుదేవశాస్త్రి పి. ఎమ్. పి. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఈ గ్రంథమునందు ఉపయోగకరమగు పెక్కు వస్తుగుణములే 1104 పేజీలు గలవు. ఇవిగాక వివిధరోగములయొక్క ఉత్పత్తి, వాటి చికిత్సలు 50 పేజీలవరకు అనుబంధములుగా చేర్చబడి, మొత్తము గ్రంథము 1150 పేజీలను కలిగి యున్నది. వస్తువులయందలి రస, వీర్య, విపాకప్రభావములును, వాటివ్యరూపములును, గుణములును ప్రయోగములును ఈ గ్రంథమునందు చక్కగ నిరూపింపబడినవి. వస్తుప్రయోగములు వంగనేన, వాగ్భటము, చరకము, సుతకర్ణి, సుశ్రుతము, భావప్రకాశికి, భైషజ్యరత్నావళి, చక్రదత్త, హరీశంసహిత, ఆర్. ఎ. ఖోరీ మొదలైన వివిధవైద్య గ్రంథరాజములనుండి సేకరింపబడి తద్గ్రంథముల శేషంతో సింధు పొందుపరుపబడినవి.

వైద్య సాహాయ్యమువనరములేకయే యీ గ్రంథముండిన సామాన్య రోగములన్నిటికి బహుళులలో దొడకు సాధారణ వస్తువులతో చికిత్సలు జరుపుకొనవచ్చును. ఇది ప్రతియింట నుండదగిన అమూల్య గ్రంథము.

వెల రు. 5-0-0 (పాంస్తుఖర్చులు ప్రత్యేకము)

వలయువారు :—

 సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి
ఆది వ్రాయకలెన

వస్తుగుణప్రకాశిక మాదిరి పేజీ

చందనం :— శ్రీఖండ - మలయ - చందన - Sandal wood - ఎరుపు, తెలుపు, పసుపు రంగులతో నిది మూడువిధములు. శ్వేతచందమున - Santalum Album రక్తచందనము - Pterocarpus Santalinus కుచందనం - Adenanthera Pavonina

చందన మొక పెద్దవృక్షము. మలయ పర్వతములమందు విస్తారముగా పెరుగును. ఇప్పుడొంధ్రదేశములో గూడా యుద్ధానవనములలో నచ్చటచ్చట నేయుదురు.

ఆకులు కొంచెము పొడవు గలిగి చిన్నవిగా నుండును. తెల్లని పూవులు గుత్తులుగుత్తులుగా పూయును. దీనికి సంపెంగ కాయలవంటి కాయలు కూడ ఉండును. మ్రాను తెల్లగా నుండును. బాగుగా ముదిరినగాని చెట్టుకు సువాసన రాదు. ముదిరిన మంచి చెట్లకు తొట్టలుండును రక్తచందనముయొక్క ఆకులు నువ్వుఆకులవలె నుండును. కాయలు పగడకాయలవలె నుండును. చాల యెట్టిగా నుండును. కుచందనము మిక్కిలి యెట్టిగా నుండును. బట్టలకు రంగు నేయుదురు.

తెల్లచందనము : ఇది చేదును తీపియును గల రుచి గలిగి యుండును. మిక్కిలి చలువజేయును. ప్రియమైన సువాసన. పైత్యమును శమింపజేయును. రక్తదోషములను హరించును. వీర్యవృద్ధిని గలిగించును. అంతస్తావమును హరించును. విషహరము. క్రిమిహరము. దప్పిని కొట్టును. మధురవిపాకము గలది. రూక్షగుణము. మిక్కిలి చల్లగా నుండును.

ఎట్టచందనము : చేదురుచి. శీతవీర్యము. రక్తపుష్పంబును తగ్గించును. దారుణపైత్యప్రకోపమును శమింపజేయును. నేత్రములకు హితకరమైనది. శరీరమునకు కాంతినిచ్చును.

కుచందనము : చేదురుచి. మిక్కిలి సువాసనగలది. వ్రణములను మాన్పును. ముఖరోగములకు హితకరమైనది. శీతవీర్యము మధుర విపాకము గలది.

పిల్లల నాభిపాకమునకు :—మంచి ప్రయోగములు గంధపు చూర్ణము నాభికద్దిన మానును. మరియు పాలుగల చెట్ల

పట్టచూర్ణము రుద్దినను మానును. (వంగసేన, బాలరోగాధికారము)

మశూచకమునకు :—చందనము ముద్దగా నూరి చిలుక కూర రసముతో నిచ్చిన (మశూచకము ప్రవేశించిన వెంటనే) మశూచికము ప్రమాదించకుండ విరమించును.

మూత్రాఘాతమునకు :—తెల్లచందనము మెత్తగానూరి బియ్యపు కడుగుతో కలిపి త్రాగి, కాచి చల్లారిన పాలతో అన్నమును తినిన మూత్రాఘాతము కట్టును. మరియు రక్తముతో కూడిన యుష్ణ వాతమును గూడా కట్టును. (భావప్రకాశిక)

శుక్లస్వప్తమునకు :—చందనచూర్ణమును కడిమిచూర్ణమును కలిపి పాలతో ద్రావిన శుక్లస్వప్తము కట్టును.

ప్రదరమునకు :—చందనము వేపచక్క కషాయముపెట్టి త్రాగిన దుర్గంధముతో గూడిన ప్రదరముకూడ కట్టును. (సుశ్రుత)

రక్తవిరేచనములకు :—మంచిగంధపుముద్ద బియ్యపుకడుగులో కలిపి అందు తేనె పంచదారయును జేర్చి త్రాగిన రక్తాతిసారము, ప్రమేహము, దప్పి, తాపమును తగ్గును.

వాంతికి :—చందనచూర్ణమును ఉసిరికరసముతో నిచ్చిన వాంతులు కట్టును.

ఎక్కిళ్లకు :—చందనపుముద్ద చనుబాలలో కలిపి నవ్వుము చేయించిన ఎక్కిళ్లు (హిక్కా) కట్టును. (చరకము)

రక్తపిత్తమునకు :—చందనము, వట్టివేరు, మ్రానిపసుపు నమభాగములుగా గ్రహించి బియ్యపుకడుగులో కలిపి త్రాగిన రక్తపిత్తము తక్షణమే తగ్గును.

తెల్లకుసుమలకు, సెగలకు :—చందనచూర్ణము 1 తులం, మట్టిపాలు 1 తులం, పంచదార 1 తులం, యివన్నియును జేర్చి ప్రతిస్తాతః కాలమందును యేడు దినములు సేవించిన తెల్లకుసుమలు సెగలు కట్టును. వీర్యవృద్ధికరము.

చందనముతో పలురకముల యోగములు కలవు. చందనాది చూర్ణము, చందనానవము, చందనాదివటి మొదలగునవి. ఇవి బజారు వైద్యపాపులలో దొఱకును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే యోగములు వ్రాయలేదు. మరియు చందనమునుండి తీసిన తెలము మిక్కిలి పరిమళముగా నుండును. దీనివలన శరీరరోగములు, చెవిపోట్లు, చిడుము మొదలగు చర్మవ్యాధులును కట్టును.

శ త క ము లు

మేమలి శతకము	...	సటిక	...	0—2—0
కృష్ణశతకము	...	"	...	0—3—0
తేమనశతకము	...	"	...	0—3—0
కుమారీశతకము	...	"	...	0—2—0
భాస్కరశతకము	...	"	...	0—4—0
దాశరథీశతకము	...	"	...	0—4—0

యక్కిణీకల్యాణము	సటిక	0—6—0
నీలికాంతము	"	0—2—0
బాలరామానుజము	"	0—2—0
గజేంద్రకౌశ్యము	"	0—6—0
నృసింహశతకము	"	0—4—0
కుచేలోపాఖ్యానము	"	0—4—0

సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరము

పండిత శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే తయారుచేయబడిన దివ్యోపధములు

మకరద్వజం. మాడువంటలు చేసినది. తులం	12	0	0	39. కర్పూరరసం. అనిసారాలకు	1	0	0
వసంతకుసుమాకరం. ప్రమేహములకు	20	0	0	40. స్వచ్ఛన్నం. చంటిపిల్లలకు	1	0	0
మహాలక్ష్మీవిలాసరసం. త్తయలకు	12	0	0	41. అగ్నికుమారరసం. అజీర్తికి	0	12	0
పూర్ణచంద్రోదయం. త్తయలకు	12	0	0	42. శీతాంశురసం. శీతజ్వరాలకు	0	9	0
భాగవద్విమలాలక్ష్మీవిలాసరసం.	8	0	0	43. అనందభైరవి. జ్వరానిసారాలకు	0	8	0
సువర్ణనూర్యావర్తి. వైత్యశాలికి	8	0	0	44. కన్యూరిమాత్రలు. పిల్లలకు	0	8	0
కనకబాలనూర్యోదయం. జీర్ణజ్వరాలకు	8	0	0	45. వైత్యాంతకరసం. వైత్యాలకు	0	8	0
మహాసింహాగభూషణం. గర్భిణులకు	8	0	0	46. అగ్నితుండి. అజీర్తికి. అగ్నిమాంద్యానికి	0	8	0
సుహవాతరాత్నసం. స్వవాతాలకు	8	0	0	47. గంధర్వకళ. బలానికిలేహ్యం	3	0	0
పుటపక్యవిషమజ్వరాంతకలోహం.	6	0	0	48. నాగరఖండం. అజీర్తికిలేహ్యం	3	0	0
సువర్ణకాంతవల్లభరసం.	8	0	0	49. చక్రవర్తిసాళం. త్తయలకు	2	8	0
కాంతవల్లభరసం. శోథలకు	3	0	0	50. మహాసుగంధ్యాదిలేహ్యము	2	8	0
సువర్ణక్రవాద్ధి. అజీర్తిలకు	4	0	0	51. అశ్వగంధాదిలేహ్యము	2	8	0
జితచంద్రోదయం. శుక్లనష్టానికి	3	0	0	52. రత్నపుష్పలేహ్యము. శుక్లనష్టానికి	2	8	0
జైకాంతచంద్రోదయం. క్వాసకాసలకు	3	0	0	53. మహాఖండార్ద్రకలేహ్యము. అప్తువైత్యాలకు	2	8	0
బాలనూర్యోదయం. జీర్ణజ్వరాలకు	3	0	0	54. కూష్మాండలేహ్యం. రక్తపిత్తాలకు	2	8	0
అద్రికపంచామృతరసం. నిక్కాళలకు	3	0	0	55. మేధీమదకము. దేహపుష్టికి	2	8	0
వ్యాధిహరణరసం. రక్తశుద్ధికి	3	0	0	56. బృహత్ హరిద్రాఖండం. రక్తశుద్ధికి	4	0	0
రజితలోహరసాయనం.	3	0	0	57. భాస్కరలవణం. అజీర్తికి	0	10	0
మహాయోగరాజగుగ్గులు. కీళ్లనొప్పులకు	2	0	0	58. తాళీసాదిమార్లము	0	10	0
ఋతుశోధక. దుతుకులలకు	2	4	0	59. శిరోపలాదిమార్లము	0	15	0
పద్మసిందూరం. నిక్కాళలకు	2	0	0	60. హింగ్వప్తకమార్లము	0	10	0
రాట్టు. కఫవ్యాధులకు	2	0	0	61. పుష్పానుగమార్లము	0	10	0
ర్థంగము. ప్రమేహాలకు	2	0	0	62. అవిపత్తికరమార్లము	0	10	0
సోమవిద్యంసి. నూరికావాతాలకు	2	0	0	63. వృద్ధగంగాధరమార్లము	0	10	0
సిందూరభూషణం. గర్భవతులకు	2	0	0	64. సువర్ణనమార్లము	0	10	0
నూర్యావర్తి. ఛర్దులకు	2	0	0	65. మహాద్రాక్షాదిమార్లము	1	4	0
చంద్రప్రభాకటి. మూత్రశోశవ్యాధులకు	2	0	0	66. మాడిఫలరసాయనం	0	10	0
పునాచుచంద్రప్రభాగుటిక. మూలశంకలకు	2	0	0	67. జంబీరరసాయనం	0	8	0
నిత్యావంధరసం. బోదకాల్లకు	2	0	0	68. ధాతురంజని. వీర్యస్తంభనకు	1	0	0
క్రవాద్ధరసం. అజీర్తికి	1	8	0	69. గంధర్వవంతమార్లము	0	4	0
సన్నిపాతభైరవి. సన్నిపాతాలకు	1	8	0	70. చాకురాతకమార్లము	0	10	0
లక్ష్మీవిలాసం. శ్లేష్మశుడుకులకు	1	8	0	71. వాసారుద్రతైలము (రక్తశుద్ధికి)	1	8	0
మహాశంఖవతి. కూలలకు	1	0	0	72. పిండతైలము (పగుళ్లకు)	1	0	0
రజఃప్రసర్తిసినటి. కష్టవ్రవానికి	2	0	0	73. భృంగామలకతైలము	0	10	0
వారగజాంకుళం. 80 వాతాలకు	0	12	0	74. నారాయణతైలము (నాతాలకు)	1	0	0
శోగినిరసం. అమజ్వరాలకు	0	12	0	75. చందనాదితైలము	1	0	0
విలేచినవటి. సుఖనిరేచనాలకు	1	0	0	76. క్వాసకుశారం (దగ్గులకు)	0	12	0

గంధర్వ ఫార్మసీ, మెయిన్ రోడ్డు—రాజమండ్రి

స ర స్వ తీ ప వ ర్ పై స్ గు రాయు

రాజమహేంద్రవరము

ఈముద్రాయంత్రము భాషాగ్రంథములు తెలుగు—
తము—అరవము—ఇంగ్లీషు భాషలలో ముద్రింపఁ దలఁచుచున్న
మిక్కిలి యనువుగ నుండును. ఇందుపుస్తకములు చక్కఁగ
రించుపండితులు గలరు. మిక్కిలి చక్కఁగా ముద్రింపఁ
వారందఱు నీముద్రాయంత్రమునఁ దమ గ్రంథములు ముద్రించుట
పించిది. మఱియు నితరము లగునచ్చపను లన్నియు నిందు
మిక్కిలి బాగుగఁ జేయఁబడును. అన్నిరకముల అచ్చపనులు,
ఎంగ్రేవింగు పనులు, బైండింగు పనులు మిక్కిలి సుందరముగాఁ
జేయఁబడును.

విశేషాంశములు తెలిసి కొనగోరువాడు :—

శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారు,

సరస్వతీ పవర్ పైస్, రాజమహేంద్రవరము.

అని వ్రాయనగును.

రాజమహేంద్రవరము : శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారిచే సరస్వతీ పవర్ పైస్ వంతు ముద్రాయంత్రము
శ్రీపాద ముద్రాప్రణామముగా వ్రాయఁబడినది. గణపతిః సర్వదా.

